HISTORIALLISEN
TURMELTUNUT
NUORISO?

HISTORIALLISEN TURMELTUNUT NUORISO?

– NUORTEN AJATUKSIA YHTEISKUNNASTA, TYÖSTÄ, AY-LIIKKEESTÄ JA VAIKUTTAMISESTA.

TOIMIHENKILÖKESKUSJÄRJESTÖ
STTK | PAMFLETTISARJA
2014

STTK | PAMFLETTISARJA

Toimittaja:
Marja-Liisa Rajakangas

Valokuvat:
Liisa Valonen, Pekka Sipola
ja Kari Kuukka

Graafinen suunnittelu:
Anssi Räisänen

Painopaikka:
Aksidenssi Oy

© 2014 STTK

Sisällysluettelo

Lukijalle | 6

Osallistumisen uudet muodot | 8

Mureneeko yhteiskunta, jos nuori ei äänestä? | 16

Historiallisen turmeltunut nuoriso? | 20

Koulua, työelämää vai elämää varten? | 24

Työ on helpompi pitää – kun sen ensin saa | 28

Haaveilua työelämästä | 32

Puhuvatko nuoret ja ay-liike toistensa ohi? | 36

Edunvalvonnassa on katsottava tulevaisuuteen | 40

Onko työelämän kehittäminen ulkoistettu? | 46

Tulevaisuutena yrittäjyys | 52

Työ on tekemisen arvoista ja sopiminen kantaa – aina | 60

Saavutetun vai yhteisen edun puolesta? | 66

Jos ay-liike keksittäisiin nyt? | 72

Ei minun nuoruudessani?

ANTTI PALOLA
STTK:N PUHEENJOHTAJA

LIISA VALONEN

Suomi elää historiansa kovinta murrosvaihetta. Muutokset koskettavat työtä ja työelämää, yhteiskunnan rakenteita, puolueita, ay-liikettä, kirkkoa, toimintatapoja, elämäntyyliä – aivan kaikkea. Yleinen hokema muutoksen pysyvyydestä on enemmän kuin totta. Tuntuu lisäksi siltä, että kaikki muuttuu vieläpä yhtä aikaa.

Jokaisella sukupolvella on omat unelmansa ja toiveensa – ja pettymyksensä. Vanhemmat polvet suhtautuvat nuoriin aina hieman varautuen. Helposti sorrutaan kuittaamaan nousevien polvien ideat ja ajatukset toteamalla, että ”kun minä olin nuori, ei tullut kuuloonkaan”. Tai luullaan kirjan otsikon tavoin, että kasvamassa on ”historian turmeltunein nuoriso”.

Tämän ajan nuori ei ole samanlainen kuin esimerkiksi sota-ajan, sotien jälkeisen kiivaan jälleenrakentamisen kauden, hyvinvointivaltion, trendikkään juppikauden tai sitä seuranneen 90-luvun laman nuori. Tämän päivän nuorta erottaa heistä esimerkiksi hyvä koulutus tai ainakin mahdollisuus siihen, moderni tietotekniikka, internet, vaihtoehtojen rajattomat mahdollisuudet ja huikea kansainvälisyys. Kääntöpuolella ovat esimerkiksi syrjäytyminen ja kasvavat mielenterveysongelmat.

Ammattiyhdistysliikkeelle tärkeää on puolustaa työtä ja työpaikkoja. Uskomme, että hyvinvointi kumpuaa työstä. Työstä karttuvat verot pitävät huolta heistäkin, jotka itse eivät voi. Uskomme joukkovoimaan, kollektiivisopimuksiin, konsensukseen ja kolmikantaan.

Mitä ajattelee nuori? Hän on yhtä aikaa yhteisöllinen ja individualisti, ei välttämättä äänestä, ei kuulu tai voi kuulua ammattiliittoon ja uskoo itseensä enemmän kuin siihen, että joku järjestää hänen asiansa. Hän haluaa tehdä töitä, mutta ei usko elinikäiseen työsuhteeseen yhden työnantajan palveluksessa. Hän tietää, että koko elämä on varustautumista uuteen muutokseen tietämättä, mitä muutos seuraavaksi koskee. Hän haluaa yhtä aikaa seikkailua ja turvaa. Hän tykkää kampanjoida, peukuttaa ja boikotoida.

Tässä pamfletissa nuoret kirjoittavat ajatuksiaan ja näkemyksiään työstä, työelämästä, yrittämisestä, vaikuttamisesta, osallisuudesta, yhteisvastuusta ja myös ammattiyhdistysliikkeestä. Kirjoittajat ovat otos nuorista vaikuttajista eri yhteiskunnan alueilla ja tehtäviensä kautta heillä on vankka kosketus laajaan joukkoon suomalaisia nuoria. Joukossa on nuorten lisäksi muutama kokeneemmankin näkemys.

Toivon, että tämä kirjanen kuluu paitsi nuorten, myös meidän jo vähän varttuneempien ammattiyhdistyvaikuttajien ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden käsissä. Pääsemme kurkistamaan nuorten maailmaan ja ajatuksiin. Luettuasi kirjasen voit arvioida, onko kyseessä historiallisen turmeltunut nuoriso – vaiko sittenkin vastuullinen, eteenpäin katsova, pystyvä ja arvojensa mukaisesti elävä uusi sukupolvi.

Ammattiyhdistysvaikuttajien on tarpeellista kuunnella nuorten ajatuksia ja näkemyksiä ja miettiä, mihin suuntaan toimintaa kehitetään. Silmät pitää irrottaa peruutuspeilistä ja parkkivalojen sijaan kytkeä pitkät valot päälle. Saamme olla ylpeitä historiastamme ja saavutuksistamme, mutta se ei vie eteenpäin koko ajan muuttuvassa yhteiskunnassa.

Osallistumisen uudet muodot

TOMI KIILAKOSKI
FILOSOFIAN TOHTORI JA NUORISOTUTKIJA

PEKKA SIPOLA

Synnyin ja kasvoin terästehtaan varjossa. Isäni oli tehtaassa töissä ja suurin osa sukulaisistakin. Tehdas toi leipää ja turvaa ja tietysti ison joukon saasteita.

Ammattiyhdistysliike huolehti hyvin siitä, että kahta ensimmäisistä piisasi. Jälkimmäisistä ay-liike ei niin piitannut. Liitto oli lähellä arkea. Silloin tällöin joku meni lakkoon.

Luottamusmiehistä puhuttiin. Jotenkin touhu sitten muuttui 1990-luvulle tultaessa. Persettä ei painettu penkkiin, vaan neuvotella lupsuteltiin kabineteissa. Tuli tunne, että puhti katosi. Ajatus, että olisin ollut itse mukana toiminnassa, tuntui kaukaiselta ja huvittavaltakin.

1990-luvun lopulla olin itse kesätöissä samassa Rautaruukin tehtaassa. Remontteja riitti ja työolot olivat vaarallisia. Joku taisi loukkaantua hengenvaarallisesti.

Tuijottelin pöydällä olevaa ammattiyhdistysliikkeen lappua. Siinä vaadittiin vaarallisten työolosuhteiden korjaamista. Olin työporukan ainoa, joka luki lapun. Minusta se oli pöyristyttävä: työolosuhteet paranevat lisäämällä turvallisuutta, ei saamalla lisää

palkkaa, siinä sanottiin. Taisin olla ainoa, joka luki lapun.

Kysyin työkavereilta, kuka sen on kirjoittanut. Vastaus tuli puolihuolimattomasti: joku kommunisti. Sen enempää lappu ei työporukkaamme kiinnostanut, eikä tainnut kiinnostaa koko ammattiyhdistysliikekään. Ajat olivat tosiaan muuttuneet.

Työntekijät tietysti tajusivat sen. Tai paremminkin elivät tätä muutosta. Mutta tajusiko tai elikö ay-liike?

LUOTAN, MUTTEI KIINNOSTA

Nuorisobarometri on 15–29-vuotiailta nuorilta kerättävä kyselytutkimus. Se antaa yleiskuvan siitä, miten nuoret suhtautuvat asioihin ja minkälaisia kehityskulkuja heidän maailmassaan sekä kulttuureissaan on havaittavissa.

Vuoden 2012 tutkimuksessa nuorilta kysyttiin, osallistuvatko he vapaaehtoistoimintaan. 37 prosenttia vastasi osallistuvansa. Määrä oli kasvanut vuodesta 2001, kylläkin lähinnä yli 20-vuotiaiden ryhmässä. He tietysti ovat ammattiyhdistysliikkeen näkökulmasta kiinnostavin joukko.

Suosituin vapaaehtoistoiminnan muoto on lasten ja nuorten kasvatus, toiseksi suosituin liikunta. Näitä harjoittaa vajaa viidennes. Sitten toimintaan osallistuminen alkaa laskea.

Kyselyssä ammattiyhdistysliikkeen toimintaan osallistuminen piti perää. Sen toimintaan osallistuu neljä prosenttia. Ajatelkaapa: vähemmän kuin joka kahdeskymmenes. Edellä ovat vaikkapa asuinaluetoiminta, poliittinen toiminta, eläinsuojelu ja maanpuolustus.

Tämä on ay-liikkeelle tylyä luettavaa: sen keinot saada ihmiset toimimaan ovat tämän kyselyn mukaan kaikkein heikoimmalla tolalla. Jollakin tavalla siis ay-liikkeen tarjoamat osallistumisen ja vaikuttamisen muodot eivät kiinnosta nykynuoria. Kattavasta sosiaalisesta liikkeestä ei voi puhua, jos ei ole kykyä saada ihmisten tunteita, käsiä, jalkoja ja sydämiä liikkeelle.

Nuoret eivät siis osallistu ammattiyhdistysliikkeen toimintaan. Tarkoittaako se, ettei toimintaa arvosteta tai sen nähdään olevan jollakin tapaa epäluotettavaa?

Suomalaista yhteiskuntaa leimaa luottamus yhteiskunnan toimintaan, vaikka siihen ei haluttaisikaan osallistua. Yhteiskunnallisiin instituutioihin luotetaan ja niiden toiminta koetaan hyväksyttäväksi. Järjestelmä toimii, ehkä jopa niin hyvin, ettei siihen tunneta tarvetta vaikuttaa. Tämä pätee ammattiliittoihinkin.

HAASTE ON, MITEN NUORTEN SINÄNSÄ VAHVA LUOTTAMUS AY-LIIKKEESEEN KÄÄNNETÄÄN HALUKSI OSALLISTUA – LUOTTAMUS, TIETO TAI KIINNOSTUSKAAN KUN EIVÄT TAKAA OSALLISTUMISTA.

Kaikkein eniten nuoret luottavat instituutioina poliisiin, oikeuslaitokseen ja puolustusvoimiin. Myös luottamus ammattiyhdistysliikkeeseen on varsin korkealla tasolla. Paljon tai melko paljon siihen kertoo luottavansa kolme neljännestä nuorista. Määrä on pysynyt samalla tasolla viimeisen kymmenen vuoden aikana. Niiden määrä, jotka eivät luota siihen lainkaan, on pienentynyt.

Ay-liikkeen jäljessä luottamuksessa ovat esimerkiksi valtion virkamiehet, kirkko, eduskunta ja suuryritykset. Näyttää siis siltä, että ammattiyhdistysliike mielletään osaksi yhteiskunnassa hyväksyttyä toimintatapaa. Sitä pidetään tärkeänä, mutta sen toimintaan osallistuminen ei juuri kiinnosta.

Näitä tilastoja lukiessani minulle tulee hakematta mieleen tilanne terästehtaalla, jossa liittoon kuuluvat ihmiset lukivat osaston tie-

dotetta, mutta eivät juuri innostuneet siitä. Luottamus ei tarkoita, että toimintaan haluttaisiin osallistua omakohtaisesti. Näyttääkin siltä, että osallistumiseen innostaminen on nykyajassa hankala toteuttaa ay-liikkeen perinteisin keinoin.

OSALLISTUMISEN YKSILÖLLISYYS

Ammattiyhdistysliikettä voi pitää monella tapaa oppikirjaesimerkkinä siitä, mitä on järjestäytynyt kansalaistoiminta. On liittoja, kokouksia, valittuja johtajia, vaikutusvaltaa. Kansalaisyhteiskuntaa on jopa jossakin määrin alettu samaistaa järjestötoimintaan. Tämä on haitallista ajattelua, koska silloin jää näkemättä se, kuinka paljon kansalaiset osallistuvat ja haluavat vaikuttaa järjestöjen ulkopuolella.

Voi väittää, että nuorten järjestökiinnittyneisyydessä on näkyvissä voimakkaita hapertumisia. Osallistumista tapahtuu entistä enemmän yksilönä tai osana vapaamuotoisia ryhmiä kuten vaikkapa roolipeliporukoita, verkkoryhmiä tai skeittaajien ryhmittymiä.

Nuorten osallistumisen tapoja kysyttiin vuoden 2013 Nuorisobarometrissa. Niitä tulkitessa piirtyy selkeästi esiin kiinnostava seikka: vaikka nuoret luottavat yhteiskunnallisiin instituutioihin ja he ovat kiinnostuneita yhteiskunnallisista kysymyksistä, he eivät ole järin innostuneita osallistumaan joukkomuotoisesti yhteisten asioiden hoitoon. Pikemminkin vaikuttaminen on yksilötasolla tapahtuvaa. Sekin on pikemminkin pistemäistä kuin jatkuvaa; vaivatonta ja tempausluonteista, ei niinkään järjestötoimintaan ja muodollisiin rakenteisiin sitoutuvaa.

Oman ilmoituksena mukaan nuorten yleisimmät vaikuttamismuodot ovat palautteen antaminen jostain palvelusta, äänestäminen, aloitteiden allekirjoittaminen ja ostopäätöksillä vaikuttaminen. Äänestämistä ja palautteen antamista pidetään myös tehokkaana keinona vaikuttaa. Kulutusvalinnat tai aloitteiden allekirjoittamiset eivät nuorten mielissä näyttäydy järin tehokkaina tapoina.

Huomiota kiinnittää jännite tehokkaaksi koettujen vaikuttamistapojen ja niiden vaikuttamistapojen välillä, joihin nuoret osallistuvat.

Nuorten eniten käyttämät vaikuttamisen tavat kertovat siitä, että vaikuttaminen on nykynuorilla yksilön toimintaa, ei niinkään edustuksellisen ryhmän, järjestön tai sosiaalisen liikkeen kautta vaikuttamista. Vaikuttaminen on käytännön elämässä äänestämistä itse pikemminkin kuin ehdolle asettumista tai ehdokkaan puolesta toimimista. Se on enemmänkin omilla ostovalinnoilla vaikuttamista kuin osallistumista yhteiseen ostoboikottiin (joka tietysti olisi paljon tehokkaampaa).

Toimintaa eivät ohjaa aatteet tai ideologia, eikä toiminta kanavoidu järjestön tai sosiaalisen liikkeen ympärille. Toiminta omaehtoisissa porukoissa jotakin vastaan tai jonkin puolesta on tyypillisempi osallistumisen muoto.

Tehokkaaksi koettu ja halu toimia eivät aina kohtaa. Esimerkiksi järjestötoimintaa nuoret pitävät tehokkaana vaikuttamisen tapana, mutta he eivät ole halukkaita osallistumaan siihen. Kysymys ei siis niinkään ole siitä, etteikö järjestötoiminnalla miellettäisi olevan arvoa. Kyse taitaa olla siitä, miten järjestötoiminta kohdentuisi paremmin nuorten maailmaan, puhuisi heidän kieltään ja kykenisi herättelemään innostusta ja tunteita.

MITEN INNOSTAA NUORIA

Ajat ovat muuttuneet, niiden mukana nuorten tarpeet ja kulttuurit, työelämästä tietysti puhumattakaan. Vaikka työelämän epävarmuus epäilemättä selittääkin ammattiyhdistysliikkeen muuttuvaa asemaa paljon, kannattaa myös tarkastella ylipäätään sitä, miten nykynuoret mieltävät osallistumisen. Se on yksilöllistä, liikkuvampaa, vähemmän sitoutuvaa. Haaste on, miten sinänsä vahva luottamus käännetään haluksi osallistua – luottamus, tieto tai kiinnostuskaan kun eivät takaa osallistumista.

Itse hahmottelisin asiaa neljästä näkökulmasta. 1. Onko toiminnassa käytetty kieli sellaista, että se vetoaa nuoriin ja innostaa toimimaan? 2. Onko toiminnan sisällössä huomioitu nuorten kohtaama maailma pätkä- ja silpputöineen, epävarmoine tulevaisuuksineen ja vaihtuvine työurineen? 3. Ovatko toiminnan muodot riittävän joustavia vai nojataanko vanhaan? 4. Tulevatko toiminnan hyödyt selkeästi esille? – Näiden taustalla tietysti on vielä kysymys, miten hyvin itse asiassa tiedetään, tunnetaan tai ollaan kiinnostuneita nuorten maailmasta, heidän toiveistaan, peloistaan ja tavoitteistaan?

Lähteet:
—
Myllyniemi, Sami (2012) Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012.
Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi (2013) Nuorten yhteiskunnalliset osallistumistavat ja asenteet. Teoksessa Sami Borg (toim.) Demokratiaindikaattorit 2013.

MITEN HYVIN ITSE ASIASSA TIEDETÄÄN, TUNNETAAN TAI OLLAAN KIINNOSTUNEITA NUORTEN MAAILMASTA, HEIDÄN TOIVEISTAAN, PELOISTAAN JA TAVOITTEISTAAN?

Mureneeko yhteiskunta, jos nuori ei äänestä?

ULLA HYVÖNEN
OPISKELIJA- JA NUORISOPOLIITTINEN ASIANTUNTIJA | STTK

Ajallemme on tunnusomaista etsiä jatkuvasti syitä nuorten äänestämättä jättämiseen, politiikan pelkoon ja järjestöaktivismin puutteeseen. Syiksi tarjoillaan laiskuutta, kiinnostuksen puutetta, haluttomuutta vaikuttaa, asenneongelmia ja jopa anarkismia. Vastaukseksi saamme kuitenkin hyvin vähän ”pullamössösukupolvea” käyttökelpoisempaa analyysia. Emme laajemmin pohdi, onko oikeasti kyse nuorten passiivisuudesta vai vanhempien polvien kyvyttömyydestä ymmärtää muutosta nuorten tavoissa vaikuttaa yhteiskunnallisessa mielessä.

Nuorten äänestysaktiivisuudesta on vain vähän tutkimuksia, mutta sähköisestä äänioikeusrekisteristä on saatavilla tietoa ikäryhmittäin toteutuneesta äänestyskäyttäytymisestä. Esimerkiksi vuoden 2012 kuntavaaleissa vain 33 prosenttia alle 30-vuotiaista käytti äänioikeuttaan. Nuoret eivät siis äänestä likimainkaan niin suurin joukoin kunnallisissa, valtakunnallisissa saati EU-vaaleissa kuin esimerkiksi eläkeläiset.

Nuorten kohdalla on pohdittava kahta kysymystä: onko äänestäminen ylipäätään mielekäs tapa mitata aktiivisuutta nykyaikana ja onko nuorilla ylipäätään halua vaikuttaa yhteiskunnassa? Ja jos on, mitä reittiä nuoret sitten vaikuttavat?

Nuorisobarometri 2013 nosti esiin mielenkiintoisen ja oman kokemukseni pohjalta merkittävimmän äänestyskäyttäytymiseen

LIISA VALONEN

vaikuttavan ilmiön nuorista ja yhteiskunnan jäsenyydestä. Nuoret kokevat voivansa olla yhteiskunnan jäseniä ilman, että rakenteisiin ja niiden pystyssä pysymiseen tarvitsisi itse aktiivisesti vaikuttaa. Luottamus järjestelmän pysyvyyteen on siis kova. Tismalleen saman ongelman kanssa vielä konkreettisemmin taistelee suomalaisen yhteiskunnan merkittävä vaikuttaja ammattiyhdistysliike järjestäytymisasteen hiljalleen laskiessa.

Nuoret ovat aktiivisia omassa elämässään ja yhteiskunnassakin ja tuntevat pääosin nykyiset käytössä olevat vaikuttamiskanavat. Käsityksemme vaikuttamisesta voi kuitenkin olla erilainen: oma ikäpolvenikin (32 v.) vaikuttaa pääsääntöisesti äänestämällä, kuulu järjestöihin ja puolueisiin sekä osallistuu esimerkiksi vaalityöhön ja toimii ammattiliitossa. Paksumpaa viivaa on turha yrittää piirtää meidän ja nuoremman ikäpolven väliin, sillä meitä erottavaksi tekijäksi löytyy vain prosentteja sekä äänestysaktiivisuudessa että järjestäytymisessä liittoihin. Mutta mitä ylemmäs ikähaitarilla kiivetään, sitä suuremmaksi erot kasvavat – molemmissa.

Murros vaikuttamiskulttuurissa ei ole tapahtunut hitaasti, mutta silti huomaamattamme.

Se, mikä meitä erottaa jo seuraavasta täysi-ikäisestä sukupolvesta, on ajatus vaikuttamisesta yhteiskuntaan ja koko maailmaan oman toiminnan, omien valintojen kautta. Vanhakantaisen uurnilla käynnin sijaan nuoret vaikuttavat omalla käyttäytymisellään. Sosiaalisen median valta nousee sukupolvi sukupolvelta ja asioiden, ihmisten ja ajatusmaailmoiden jakaminen ja tukeminen – vaikuttaminen – sosiaalisessa mediassa voimistuu.

Miten peukutukset, bloggailut, twiitit ja jakamiset tulevat näkymään arjessamme ei ole ehkä niin virtaviivaista ja selkeää kuin numero äänestyslapussa, mutta varmasti merkityksellisempää mielipidevaikuttamista yhteiskunnassa.

Jokainen meistä vaikuttaa tietämättä tai tietoisesti ympäröivään

yhteiskuntaan omilla valinnoillaan. Alle kolmekymppisten kohdalla puhumme sukupolvesta, joka on valmiimpi ja halukkaampi muuttamaan omia elintapojaan radikaalistikin sopeutuakseen maapallon muutoksiin ja mikä merkittävintä, vaikuttaakseen niihin positiivisella ja kestävällä tavalla. Nuori siis äänestää kuuluvasti jaloillaan ja käyttää todellista valtaa kulutustottumuksiensa kautta. Erilaisiin boikotteihin sekä maksu- tai ostolakkoihin osallistuminen näyttääkin lisänneen melko tasaisesti suosiotaan koko 2000-luvun.

Nuoret hakevat myös uudenlaista yhteisöllisyyttä sosiaalisen median tuotteista kuten Ravintola- ja Siivouspäivistä ja paikkakunta- tai kaupunginosayhteisöistä. He toimivat seuroissa, yhdistyksissä ja verkostoissa, ovat kannatusjäseniä ja osallistuvat aktiivisesti erilaisiin yhden asian tai ihmisen puolesta kantaa ottaviin marsseihin, tapahtumiin ja tempauksiin. Nuorten vaikuttaminen on toimintaa ja osallistumista heille sopivalla tavalla, sopivassa hetkessä.

Vaikka joskus itsestänikin vaikuttaa siltä, että nuoret tarkkailevat poliittisia vaikuttajia ja yhteiskuntaa ulkopuolisina toimijoina, on hyvä muistaa, että nuoretkin osallistuvat puhtaaseen poliittiseen vaikuttamiseen omalla tavallaan. Massojen aika on ohi, ja nuoret hakevat itselleen merkitykselliset asiat ja kanavat, joiden kautta niihin vaikuttaa.

Osallistuminen yhteiskunnassa tarvitsee siis uusia moninaisia muotoja. Hyvä esimerkki tästä on kansalaisaloite, joka on aktiivisesti käytetty oikeus alle 30-vuotiaiden joukossa ja noussut tärkeäksi vaikuttamiskanavaksi politiikan puolella. Sen sijaan, että pidämme kynsin hampain kiinni omasta maailmastamme ja odotamme nuorten mukautuvan yhteiskuntaamme, meidän pitäisi pohtia, pitäisikö yhteiskunnan mukautua uuden sukupolven näköiseksi. Niin se on tehnyt tähänkin saakka. Vieläpä murentumatta.

Historiallisen turmeltunut nuoriso?

SANTERI LOHI
PUHEENJOHTAJA | NUVA RY

PEKKA SIPOLA

Nuoria on maassamme vuodesta toiseen pidetty tyytymättömänä, mitään arvostamattomana ikäluokkana, jolle ei kelpaa mikään. Nuoret ovat aina vaatimassa, mutta eivät koskaan ole valmiita tekemään itse mitään, ainakaan yhteisen hyvän eteen.

Nuoret ovat kuitenkin yhteiskunnallisesti erittäin valveutuneita. Tietoisuus omasta elinympäristöstä, yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja toimimisesta on kasvanut ennätysmäisesti läpi koko 2000-luvun. Nuoret haluavat ottaa osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Nuorille on tärkeää olla mukana päättämässä yhteisistä asioista, arvoista ja tehdystä politiikasta.

Konkretiaa nuorten innostukseen voidaan lähteä etsimään työelämästä ja siellä tapahtuvasta murroksesta. Nuorille jälkiteollistunut yhteiskuntamme on itsestäänselvyys. He eivät haikaile agraari- tai teollistuneen yhteiskunnan rakenteita, jossa samoissa tehtävissä tehdään koko työura.

Eläkeikäkin voi joillekin nuorille tuntua kovin etäiseltä, koska julkisuudessa käydyllä keskustelulla ei ole lisätty luottamusta eläkejärjestelmään näinä ”eläkepommin” aikoina. Päinvastoin: keskustelu on vain lisännyt nuorten epävarmuutta.

Epävarmuus kuvastaakin nuorten tilannetta nykypäivän työmarkkinoilla erinomaisesti. Työelämä tarkoittaa meille pirstaleista, monipuolista, vaihtelevaa, mutta kuitenkin ennen kaikkea mielekästä

toimintaympäristöä, jossa halutaan viihtyä. Työmaailmaa ei pidetä itsestään selvyytenä. Kouluttaudumme ja valmistaudumme aloille, joilla työllisyysnäkymät saattavat olla huonot rakennemuutoksen vaivatessa maamme teollisuutta.

NUORILLE JÄLKITEOLLISTUNUT YHTEISKUNTAMME ON ITSESTÄÄNSELVYYS. HE EIVÄT HAIKAILE AGRAARI- TAI TEOLLISTUNEEN YHTEISKUNNAN RAKENTEITA, JOSSA SAMOISSA TEHTÄVISSÄ TEHDÄÄN KOKO TYÖURA.

Miten käy maamme korkeasti koulutetuille, kun paikkoja ei ole enää työmaailmassa tarjolla? Jatkuva epätietoisuus omasta tulevaisuudesta on läsnä jokapäiväisessä elämässä. Tämän takia mitään ei oteta enää annettuna, vaan nuoret aiempaa enemmän ottavat vastaan sen työn, jonka saavat.

MITÄ NUORET TYÖELÄMÄLTÄ TOIVOVAT?

Arvot itsessään eivät ole työmarkkinoilla muuttuneet. Tärkeänä pidetään edelleen viihtyisyyttä, henkilökohtaista motivaatiota, mahdollisuuksia kehittyä sekä parantaa omaa osaamista. Odotamme ennen kaikkea muuttuvaa, epävarmaa ja monipuolista työelämää.

Me emme tule tekemään koko uraamme yhdellä urapolulla. Kouluttaudumme mahdollisesti useamman kerran. Työelämän fragmentoitumiseen olemme osanneet henkisesti jo varautua.

Kesätyösesongin aikaan kaikilla on kova halu saada ”edes jotain

työtä, jonka ei tarvitse vastata omaa koulutusta, kunhan töitä olisi”. Paineet ovat kovat. Koko ajan luemme uutisista eri toimijoiden YT-neuvotteluista. Paikkoja ei ole tarjolla edes kokeneille työntekijöille.

Kysymykseen, onko työelämä tasa-arvoinen, vastaukseni on: ei ole, mutta voiko se ollakaan? Työelämä on muuttunut niin radikaalisti, että voidaan perustellusti kysyä, onko sille olemassa relevanttia vertauskuvaa historiallisessa viitekehyksessä. Pätevätkö edes teollistuneesta yhteiskunnasta kumpuavat ajatukset työelämän tasa-arvoisuudesta entistä fragmentoituneemmassa jälkiteollisessa työelämässämme?

Me nuoret elämme usein vahvimmin ajassamme. Se huomioiden myös työmarkkinoiden ja työmarkkinatoimijoiden tulisi nuoret kohdata. Nuoret pitää ottaa mukaan muuttamaan työelämää.

Koulua, elämää vai työelämää varten?

MIKKEL NÄKKÄLÄJÄRVI
VARAPUHEENJOHTAJA | SAMOK

PEKKA SIPOLA

Julkisuudessa puidaan usein sitä, että opiskeluista pitäisi valmistua nopeammin, töitä tehdä enemmän ja pidempään. Nuorelle se voi joskus tuntua lohduttomalta ja eläkepäivät yhä kaukaisemmilta. Työurien pidentäminen on tänä päivänä poliittisen keskustelun suurimpia trendejä. Kaikki tuntuvat olevan yhtä mieltä siitä, että se on välttämätöntä, jotta hyvinvointiyhteiskunnan palvelut saadaan säilytettyä.

NUORET KYLLÄ HALUAVAT TEHDÄ TÖITÄ, EIVÄT VAIN VÄLTTÄMÄTTÄ NIIN SUURIA MÄÄRIÄ KUIN ENNEN.

Nuorten asenteet työntekoon ovat hyvät. Suurin osa nuorista tekee mieluummin töitä kuin on työttömänä, vaikka saatu rahasumma olisi sama. Minkäänlaisia merkkejä työnteon arvostuksen laskusta ei ole. Tätä taustaa vasten mieluummin luotan siihen, että tulevaisuus on valoisa. Nuorten asenteista ja työmoraalista se ei jää kiinni.

Enemmänkin kyse on siitä, miten työssä jaksetaan. On täysin ymmärrettävää, että elämältään haluaa muutakin kuin ensin käydä

koulut ja sen jälkeen puurtaa töissä eläkepäiviin asti. Jatkossakin on tärkeää, että jokaisella on mahdollisuus opiskella, reissata maailmalla, harrastaa ja toteuttaa itseään muutoinkin.

Usein ajatellaan, että ihminen on laiska työnvieroksuja, jos haluaa pitää välivuoden ja reppureissata Aasiassa tai ei halua tehdä kuin osapäiväisesti töitä. Asenteet työelämää kohtaan ovat muuttuneet. Nuoret kyllä haluavat tehdä töitä, eivät vain välttämättä niin suuria määriä kuin ennen. Ei se ole mielestäni millään tavalla ongelma.

Suomessa vallitsee työelämän suhteen on-off -ajattelu. Joko olet täysipäiväisesti töissä tai et yhtään. Joko olet täysin työkyvytön tai työkykyinen. Osittain sitä tukee suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä, joka kankeudellaan aiheuttaa sen, että työnteko ei ole aina kannattavaa.

Sosiaaliturvaa pitäisikin ehdottomasti uudistaa niin, että työnteko ja lyhyetkin työsuhteet olisivat kannattavia. Olen varma, että aika moni tekisi mielellään vaikka viisituntista päivää tai kolmepäiväistä viikkoa. Miksi ihmeessä siihen ei kannustettaisi?

Opiskeluaika on hyvä esimerkki siitä, missä joustoja kannattaa olla. Opiskelijoista valtaosa käy töissä, mikä hidastaa opintoja. Toisaalta on selvä asia, että työnteko on monella tapaa hyödyksi opiskelijalle. Saa työkokemusta, parantaa toimeentuloaan ja monipuolista kokemusta valmiiksi omaava koulutettu solahtaa työelämään helposti. Monelle opiskelu on myös välttämätöntä, jotta saa vuokran maksettua ja leivän pöytään.

On tärkeää, että työnteon merkitys opiskelijalle tunnustetaan ja pyritään siihen, että työn ja opiskelun yhteensovittaminen on helpompaa. Tätä voidaan edistää esimerkiksi sillä, että puretaan kannustinloukkuja, kehitetään koulutusta yhä enemmän siihen suuntaan, että opiskelu ei ole ajasta ja paikasta riippuvaista ja luodaan erilaisia käytäntöjä helpottamaan perheellisten opiskelijoiden elämää.

Minulle on ollut aina selvää, että työnteko on keskeinen osa elämää. Vaikka kaikki työ onkin tärkeää, kyllä silti on niin, että ei kukaan halua tehdä työtä, joka ei ole mielenkiintoista. Itselleni tärkeää työssä on se, että pääsee tekemään mielenkiintoisia ja haastavia tehtäviä ja saan mahdollisuuksia kehittää itseäni. Vastuuta pitää saada, mutta toisaalta tehtävien kanssa ei saa jäädä yksin.

Työn täytyy olla myös jollain tapaa merkityksellistä. On mahtavaa, kun tietää tekevänsä asioita, joista joku muukin hyötyy. Ei mitään ihan mahdottomia odotuksia.

Työ on helpompi pitää – kun sen ensin saa

JURI AALTONEN
PUHEENJOHTAJA | ERTO

KARI KUUKKA

Nykynuoret ovat laiskoja, itsekeskeisiä ja nautinnonhaluisia eivätkä kanna heille kuuluvaa vastuuta yhteiskunnasta. Nuoret arvostavat enemmän kavereiden kanssa pörräämistä ja vapaa-aikaa kuin työssä käymistä. Kun tähän listaan lisätään arvostelu hirvittävästä jumputusmusiikista ja epäasiallisesta pukeutumisesta yhdessä kauhistuttavan hius- ja vaatemuodin kanssa, on määritelty nuorten lokero yhteiskunnassa.

Joka ainutta sukupolvea on syytetty samoista asioista. Täysin syyttä.

Miten nuoret ovat muuttuneet ajan saatossa? No eivät juuri mitenkään. Ovatko kaikki nuoret samanlaisia? No eivät. Nuoria on erilaisia ihan samalla tavalla kuin on meitä vanhojakin, joihin itseni 45-vuotiaana luen.

Osa nuorista ja vanhoista haluaa tehdä uraa ja kerätä taloudellista pääomaa, osa ei halua. Osa arvostaa enemmän vapaa-aikaa kuin osa. Kun nuoria haukutaan vapaa-ajan arvostamisesta yli työn tekemisen, miksi sitten vanhojen halua päästä eläkkeelle ei pidetä laiskuutena? Kysehän on aivan samasta asiasta. Osa haluaa olla töissä ja osa haluaa olla pois töistä. Hyväksykäämme erilaisuus.

Työelämä on muuttunut ja muuttuu koko ajan kiivaammalla tahdilla. Joka päivä kuolee työpaikkoja ja syntyy uusia. Samalla

tavalla kokonaisia töitä ja talouden aloja kuihtuu pois ja uusia kasvaa. Muutos merkitsee sitä, että tänään kukaan ei enää voi luottaa työpaikkansa pysyvyyteen – ainakaan kovin pitkäksi aikaa.

Pysyvyyttä ei ole kenelläkään, mutta työpaikkaan kiinni päässeiden asema on tietysti helpompi. Työ on yksinkertaisempaa pitää kuin sellainen saada. Työelämään haluavan nuoren asema on tästä syystä haastava.

TYÖ ON YKSINKERTAISEMPAA PITÄÄ KUIN SELLAINEN SAADA. TYÖELÄMÄÄN HALUAVAN NUOREN ASEMA ON TÄSTÄ SYYSTÄ HAASTAVA.

Myös työnantajat ovat muuttuneet. Työnantajat eivät enää sitoudu henkilöstöönsä samalla tavalla kuin aikaisemmin. Liian usein henkilöstö nähdään tasaeränä, jota pienennetään, kun siihen tulee mahdollisuus.

Kun työnantajat eivät sitoudu työntekijöihin, miksi työntekijät sitoutuisivat työnantajiin. Työelämää leimaakin jatkuva epävarmuus ja muutos. Tämä koskee niin nuoria kuin vanhoja.

KUKA KERTOISI NUORELLE?

Nuorten osaamattomuutta työelämässä arvostellaan usein. Nuoret eivät kuulemma hallitse työelämään tullessaan työelämän pelisääntöjä. Syy tähän on selvä: missä he olisivat säännöt oppineet? Kesätyöt ovat tänä päivänä kiven alla eikä työelämäkokemusta välttämättä ole lainkaan ennen työelämään ”lopullisesti” siirtymistä. Kouluissa työelämäasioita ei juuri opeteta.

Ymmärtämättömyys on osaamattomuutta. Osaamattomuus johtuu siitä, ettei ole mistään voinut tietoa saada. Oppilaitosten pitäisi tässä asiassa katsoa peiliin.

Käymällä työssä oppii työelämäsäännöt. Tyttäreni on tehnyt tuntityönä voimistelun valmennusta muutaman vuoden. Yhtenä päivänä hänellä oli valmennusryhmänsä kanssa kisamatka Turkuun. Työreissuun lähtiessään hän päivitteli matkan hintaa ja etsiskeli kotona rahaa, millä maksaisi junamatkan vieraalle paikkakunnalle työtä tekemään. Työnantaja ei ollut kertonut oma-aloitteisesti, että toki työmatkan kulut maksetaan. Kun työnantajat eivät osaa informoida edes työelämän yksinkertaisia perusasioita työntekijöilleen, miten voidaan vaatia, että nuoret osaisivat pelisäännöt?

Tutkimusten mukaan työpaikassa arvostetaan eniten hyvää porukkaa ja johtamista sekä mielenkiintoisia työtehtäviä. Vasta näiden takana kurkkii hyvä palkka. Toiveet eivät ainakaan merkittävästi eroa eri ikäluokkien kesken. Toki on niin, että työn pysyvyyttä arvostavat enemmän ikääntyneet kuin voimansa tunnossa olevat nuoret. Mutta tässäkin asiassa nuoret eivät ole yksi yhtenäisesti ajatteleva ryhmä, vaan he ovat yksilöitä.

Pyydän nöyrästi, että emme lokeroisi nuoria yhdeksi homogeeniseksi ryhmäksi. Hyväksytään heidät nyt ja tulevaisuudessa osaksi kansaa samalla tavalla kuin vanhatkin. Ja päätetään olla syrjimättä nuoria.

Haaveilua työelämästä

VERNA VIRKKUNEN
LUKIOLAINEN JA NUORTEN ÄÄNI –TOIMITUKSEN JÄSEN

PEKKA SIPOLA

Minä en halua työttömäksi kutsumusammatin paperit kainalossa. Enkä minä halua päätyä vahingossa ammattiin, joka ei oikeastaan kiinnosta. Minä en halua, että minulle sanellaan, mitä minusta pitäisi tulla. Minä haluan miettiä rauhassa.

MIKÄÄN EI LAMAUTA INNOSTUSTA NIIN PALJON KUIN PAINOSTUS TÖIHIN, JOITA EI OLE.

Se, mitä nuoret odottavat työelämältä, ei välttämättä kohtaa sitä, mitä nuorilta odotetaan. Yhä nuorempana on painittava sen kanssa, lähteekö tielle, joka eniten kiinnostaa, vai tielle, joka työllistää. Todellisuutta on useille se, että harvoissa vaihtoehdoissa nämä tiet kulkevat rinnakkain. Ja jos kulkevatkin, ne alat ovat kilpailtuja.

Kompromissi on sana, jolla tuskin unelmia kuvaillaan. Se ei motivoi määrätietoisia, eikä heitä, joilla ei vielä ole haaveita edes

periksi annettaviksi. Kuitenkin kun työuria ollaan pidentämässä, motivaatio olisi tärkeää.

Haahuilun kulta-aika on ollutta ja mennyttä. Näin on lukiolainen rivien välistä ja oppitunneillakin ymmärtänyt. Totta onkin, että mietintätaukoa ei tälle sukupolvelle mielellään mihinkään väliin suotaisi. Lukio-opiskelujen valinnaisuutta halutaan lisätä jo tuleviin opintoihin valmistautumista varten, neljää vuotta lukiossa tai tahallista välivuotta ei katsota hyvällä. Ensimmäisen vuoden yliopistohakijoiden kiintiötä nostetaan, ja opiskelualaa ei kaiketi tulevaisuudessa turhan helposti vaihdeta. Opiskeluputki kaventuu ja nopeutuu. “Nuoret työelämään ja sassiin” on ajan motto syrjäytymisen ja eläkepommin vastaisessa kamppailussa.

Hätyyttelevän ilmapiirin viesti on ristiriitainen, kun aina vaan useampi ehtii heti kättelyssä tottua siihen, että edes kesätöitä ei löydy eikä työkokemusta näin kerry. Väitän, että mikään ei lamauta innostusta niin paljon kuin painostus töihin, joita ei ole. Haaveet jäävät helposti irrallisiksi todellisuudesta, kun käytännön kokemus työnteosta puuttuu. Silloin työllisyys ja kutsumus tulevaisuuden vaakakupeissa eivät ole mitenkään helposti punnittavissa.

Tilaa optimismillekin varmasti löytyy, ja kutsumuksen seuraamisella on paljon painoarvoa. Epävarmuus kantautuu mukana, kaupan päälle. Ehkä se on kohtuullinen hinta mahdollisuuksista.

SE, MITÄ NUORET ODOTTAVAT TYÖELÄMÄLTÄ EI VÄLTTÄMÄTTÄ KOHTAA SITÄ, MITÄ NUORILTA ODOTETAAN.

Puhuvatko nuoret ja ay-liike toistensa ohi?

JUSKA KIVIOJA
JÄRJESTÖPÄÄLLIKKÖ | STTK

LIISA VALONEN

Jos Elvis Presley ja Kurt Cobain tappelisivat, kumpi voittaisi?

Vanhoina hyvinä aikoina ammattiliittoihin tuli jäseniä ovista ja ikkunoista. Elettiin 1970- ja 80-lukuja. Tuolloin Suomella meni hyvin ja yhteiskuntamme kehittyi. Vanhempieni sukupolvi, joka tuolloin tuli työelämään, kuunteli paljettipukuista Elvistä ja kävi koulua tietäen, että työpaikka löytyy varmasti.

AY-LIIKE EI OLE LUONUT SUKUPOLVELLENI USKOA SIIHEN, ETTÄ LIITON JÄSENYYS TOISI PAREMMAN TULEVAISUUDEN.

Suomalaisilla oli vahva oikeudenmukaisuuden tunne, jonka mukaan yhteiskunnan kehityksen hyöty tulee jakaa kaikille yhteiskunnassa. Ammattiliitot onnistuivat osaltaan kanavoimaan oikeudenmukaisuuden tunteen jäsenyyden kautta. Liittymällä ammattiliiton jäseneksi palkansaaja antoi liitolle valtakirjan oikeu-

denmukaisuuden toteuttamiseen. Ammattiliitot olivat vahvassa roolissa rakentamassa hyvinvointiyhteiskuntaa. Tämä näkyi jäsenmäärien kasvuna ja korkeana järjestäytymisasteena. Vanhempieni sukupolvi otti ay-liikkeen osaksi oman sukupolvensa kulttuuria ja kehitti ammattiliittoa edustamaan omaa sukupolveaan. Kiitos upeasta ay-liikkeen historiasta kuuluu nimenomaan vanhempieni sukupolvelle.

Suurten ikäluokkien jälkeen tulleet – nyt yli 40-vuotiaat – ovat liittyneet jäseneksi, mutta Elvis-sukupolven kaltaista aktiivista roolia ay-liikkessä heillä ei ole. Nuorten ja nuorten aikuisten sukupolvesta, minun sukupolvestani, vain joka toinen on löytänyt tiensä ammattiliiton jäseneksi.

Me olemme lama-ajan lapsia. Tämän sukupolven ääni oli minulle Nirvana-yhteen Kurt Cobain kirpparivaatteissaan. Meille hyvä koulutus ei ole tarkoittanut automaattisesti hyvää työpaikkaa. Epävarmuus on ollut työuramme seuralainen. Talouden vaihtelut ovat näyttäytyneet meille toimialojen alasajoina ja massairtisanomisina. Ay-liike ei ole luonut sukupolvelleni uskoa siihen, että liiton jäsenyys toisi paremman tulevaisuuden.

Sukupolvelleni on katettu valmis pöytä. On maksuton päivähoito ja koulutus, sosiaaliturva ja tasa-arvoinen yhteiskunta. Samoin ay-liike on valmiiksi kattanut edunvalvontapöydän nuoria varten. Ay-liike on rakentanut neuvottelujärjestelmät, työehtosopimukset, eläkelupauksen ja kaiken. – Kiitän vanhempieni sukupolvea hyvinvointiyhteiskunnan ja ay-liikkeen rakentamisesta. Tosiasia silti on se, että järjestäytymisaste on laskenut. Jäsenmäärätilastoissa näkyy suurten ikäpolvien järjestäytymisinto ja se, että ikäisistäni joka toinen on liiton jäsen. Miksi valmis pöytä ei kelpaa kaikille?

Nuorten aikuisten ja ay-liikkeen rakentaneen sukupolven välillä on kulttuuriero. Olemme eläneet eri ajassa, arvomme on erilaiset ja tulevaisuutemme tulee olemaan erilainen. Kurt Cobainia on

vaikea kuvitella laulamaan Elviksen taustaorkesterin kanssa.

Uusilla sukupolvilla on oma genre. Ay-liikkeen tulee antaa usko jäsenyyden kautta toteutuvaan parempaan tulevaisuuteen ja annettava uusien sukupolvien toimintakulttuurien uudistaa ay-liike. Jokaisella sukupolvella on oma tulevaisuus, jonka kattauksen jokainen sukupolvi haluaa tehdä itse.

Jos Kurt ja Elvis tappelisivat, luultavasti Elvis voittaisi. Kysymys ei kuitenkaan ole sukupolvien välisestä kilpailusta, vaan tulevaisuuden rakentamisesta.

Edunvalvonnassa on katsottava tulevaisuuteen

MINNA HELLE
EDUNVALVONTAJOHTAJA | STTK

LIISA VALONEN

Tasa-arvo oli minulle itsestäänselvyys, kun aikanaan 24-vuotiaana juristina valmistuin ja ryhdyin rakentamaan työuraani. Vielä enemmän se on itsestäänselvyys nykyisille työelämään astuville nuorille. Tasa-arvon sisältö on kuitenkin tänään jotain ihan muuta kuin mitä se oli vajaa parikymmentä vuotta taaksepäin. Tuolloin työelämän tasa-arvo oli ennen muuta naisten ja miesten välistä tasa-arvoa.

Sittemmin on alettua puhua yhdenvertaisuudesta, etnisestä alkuperästä, sukupuolisesta suuntautumisesta, sateenkaariperheistä ja eri-ikäisten tasa-arvosta. Puhutaan syrjäytymisestä ja sukupolvien välisestä tasa-arvosta. Tasa-arvon ulottuvuudet muuttuvat jatkuvasti.

Yllätyin aikanaan siitä, miten paljon sukupuoli leimaa naisen työuraa. Saman yllätyksen kohtaa edelleen moni nuori nainen. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta on puhuttu vuosikymmeniä, mutta työelämä on naisille yhä tyly. Naisen euro on vain 83

senttiä. Isät käyttävät perhevapaista edelleen pienen, joskin hitaasti kasvavan osan. Määräaikaisuudet ja pätkätyöt kasautuvat nuorille naisille. Keskijohdosta naisia löytyy, mutta vain yhtä suomalaista pörssiyhtiötä johtaa nainen. Työmarkkinajärjestöjen johdossa naisia on aivan liian vähän, politiikassa tilanne on parempi.

Kaikki edellä mainittu siitä huolimatta, että Suomessa tasa-arvoon on laajasti sitouduttu ja suomalaisten naisten koulutustaso on OECD-maiden neljänneksi korkein. Miehet pääsevät sijalle 14.

Sukupuoliroolit ovat muuttuneet hurjasti vuosikymmenien aikana. Silti esimerkiksi lasten hankinnan myötä naiset jäävät meillä yhä kotiin ja isät jatkavat työntekoa. Työttömyyden kasvaessa naisten kotonaolo on viime vuosina jopa lisääntynyt. Tässä suhteessa maailma on siis muuttunut kovin vähän.

Joskus mietin, onko suomalainen yhteiskunta oikeasti edes valmis siihen, että työelämä on tasa-arvoinen, perhevapaat jakautuvat tasaisesti ja myös kodin vastuiden suhteen vallitsee tasa-arvo. Vai pidämmekö itsepintaisesti kiinni vakiintuneista äidin ja isän rooleista vedoten perheiden valinnanvapauteen? Ovatko edes tulevaisuuden nuoret äidit ja isät valmiita muutokseen?

Ay-liikettä moititaan usein vanhakantaiseksi, mutta tässä suhteessa ainakin STTK on reippaasti liputtanut perhevapaajärjestelmäämme radikaalia muutosta, joka lisäisi isien perhevapaita ja avaisi tien tasa-arvoisempaan työelämään.

Samaan aikaan olemme varmasti olleet aivan liian hitaita reagoimaan yhteiskunnan muihin tasa-arvokysymyksiin. Suomi muuttuu koko ajan monikulttuurisemmaksi, vaikkakin muutos on hitaampaa kuin monissa muissa maissa. Perheet muuttuvat avioerojen ja erilaisten sukupuoli-identiteettien esilletulon myötä ja myös yksinasuminen lisääntyy. Yksilöllisyys lisääntyy ylipäätään kaikessa ja kollektiiviseen ajatteluun liittyviä toimintatapoja ei koeta trendikkäiksi. Ay-liikkeen perusideologiaan kuuluu kollektiivisuus, ja

yksilöllisen ajattelun vahvistuminen onkin liikkeelle valtava haaste.

Nykyajan kasvava tasa-arvohaaste on syrjäytyminen ja yhteiskunnan polarisaatio hyvä- ja huono-osaisiin. Vaikka vakituinen täysiaikainen työsuhde ei olekaan menettänyt merkitystään, on selvää, että tulevaisuudessa epävarmuus lisääntyy ja työuraa kasataan useammista työsuhteista ja projekteista. Myös yrittäjänä tehtävä työ lisääntyy.

Moni nuori on huolissaan nimenomaan työelämän epävarmuuden lisääntymisestä. Tähän huoleen emme voi vastata pitämällä ay-liikkeessä huolta vain heistä, jotka pääsevät jatkossakin vakituisiin työsuhteisiin.

TARVITSEMME NUORIA MUUTOSVOIMAKSI JA HAASTAMAAN, JOTTA OSAAMME NÄHDÄ EDUNVALVONNASSA RIITTÄVÄN PITKÄLLE. MUUTOIN VAARA ON, ETTÄ AY-LIIKKEESTÄ TULEE EI-LIIKE JA YHTEISKUNNAN MUUTOS AJAA OHITSEMME.

Työelämän muutoksesta hyvä esimerkki ovat kovaa vauhtia yleistyneet nollatyösopimukset. Niissä työskentelevä ei tiedä, kuinka monta tuntia hänelle kulloinkin tarjotaan työtä. Ay-liike tekee töitä nollasopimuksillakin työskentelevien aseman parantamiseksi, mutta jotta tuloksia saadaan, uusiin työntekomuotoihin liittyvät asiat on nostettava aivan edunvalvontatavoitteiden kärkeen. – Se on tulevaisuuden edunvalvontaa, vaikka koskeekin toistaiseksi

vasta joitakin aloja ja työntekijäryhmiä.

Myös sukupolvien välinen tasa-arvo on nousemassa yhä vahvemmin agendalle, koska olemme julkisessa taloudessa eläneet yli varojemme ja lasku uhkaa langeta nuorille. Erityisen vahvasti tämä näkyy eläkekeskustelussa, jossa nuoret ovat aktivoituneet ihailtavalla tavalla ja saaneet konkreettista muutosta aikaiseksi ay-liikkeen edunvalvonnassa. Kenellekään ei liene epäselvää, että eläkeuudistuksen ykkösasioita on tulevien sukupolvien eläkkeiden rahoituksesta huolehtiminen. Tässä eri työntekijäsukupolvet ovat kohdanneet toisensa ja on ollut hienoa edustaa ammattiyhdistysliikettä, joka aidosti ja oikeasti katsoo nenäänsä pidemmälle ja huolehtii nuorten tulevaisuudesta.

Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden esiinmarssi työeläkepolitiikassa on osaltaan rakentanut siltaa ay-liikkeen sisällä eri sukupolvien välille. Tämän soisi jatkuvan muissakin edunvalvonnan asioissa. Pohdittavaa on erityisesti siinä, miten ay-liike aikoo jatkossa huolehtia työelämän tasa-arvosta tilanteessa, jossa työsuhteet ovat yhä katkonaisempia ja epävarmempia ja eriarvoisuus lisääntyy.

On realismia myöntää, että uusia etuja pystytään niukan talouskasvun oloissa saamaan lähinnä vain, jos luovutaan jostain saavutetusta. Työelämässä jo asemansa vakiinnuttaneille saavutetuista eduista ja vakiintuneista tavoista luopuminen on erittäin vaikeaa. Nuorille se on helpompaa, mikä näkyy esimerkiksi suhtautumisessa eläkeiän nostoon. Tarvitsemme nuoria muutosvoimaksi ja haastamaan, jotta osaamme nähdä edunvalvonnassa riittävän pitkälle. Muutoin vaarana on, että ay-liikkeestä tulee ei-liike ja yhteiskunnan muutos ajaa ohitsemme.

TASA-ARVON ON ELETTÄVÄ AJASSA

Tasa-arvosta puhuminen ei välttämättä ole trendikästä, mutta sen täytyy olla ay-liikkeen toiminnan keskiössä tulevaisuudessakin.

Tasa-arvo on länsimäisen yhteiskunnan kivijalka ja ajatuksena se tuskin koskaan vanhenee, mutta sisällön on elettävä ajassa. Tulevaisuuden tasa-arvoon liittyy ulottuvuuksia, joita emme vielä välttämättä osaa edes hahmottaa.

Nuorten tasa-arvo on moniulotteista ja monisävyistä. Ay-liikkeen on tärkeää tunnistaa työelämän tasa-arvo-ongelmia ja olla aktiivisesti ottamassa kantaa ja vaikuttamassa niihin. Samalla rakennetaan siltaa työelämässä olevien sukupolvien välille.

Huomio on kiinnitettävä myös siihen, minkälaisen kuvan ay-liike antaa itsestään ulospäin. Naisten ja nuorten osuus ay-liikkeen päättäjissä on nyt liian alhainen. Edunvalvonnan sisältö ratkaisee, mutta nykypäivänä on yhä enemmän merkitystä myös sillä, miltä asiat näyttävät ja kuka niistä puhuu.

Onko työelämän kehittäminen ulkoistettu?

MARI KOKKO
VIESTINNÄN TEKIJÄ | VIESTINTÄTOIMISTO ELLUN KANAT

Yhteiskunnallisesti valveutuneelle nuorelle on monta ottajaa. Erilaiset edunvalvontakoneistot puolueista kansalaisjärjestöihin tarvitsevat tekijöitä ja puolestapuhujia. Nuoria houkutellaan riveihin mahdollisuudella vaikuttaa.

Ay-liikekin haluaisi olla yksi nuorten vaikuttajien toimintakenttä. Mutta miksi työelämän kehittäminen ay-liikkeen riveissä ei nuoria innosta?

On helppo syy perustella, että nuoret ovat vasta työuransa alkutaipaleella ja työelämäkysymykset eivät kiinnosta. Tai ay-liikkeen poliittisuus – demareiden ja vasemmistoliiton pelikenttä – olisi ratkaiseva syy olla kiinnostumatta työelämän kehittämisestä.

Sen sijaan, että pohdiskelee nuorten mahdollisia perusteita, olisi hyödyllisempää siirtää katse nuorista itse ay-liikkeeseen. Miksi ay-liike ei ole kyennyt myymään itseään vaikuttamispaikkana yhteiskunnallisesti aktiivisille nuorille?

Kyse ei ole siitä, etteikö työelämän kehittäminen kiinnostaisi nuoria. Nuoret ovat löytäneet eri foorumit keskustella ja vaikuttaa asiaan kuin mitä ay-liikkeen puitteissa on tarjolla. Kolmikantapöytä ei ole nuorelle yhteiskunta-aktiiville paikka vaikuttaa. Mielikuvissa se on enemminkin jäykkä tapa toimia, ja sen keskiössä on järjestelmä.

LIISA VALONEN

OMA TARINA

Yhteiskunnallinen aktiivisuus on ollut elämäntapani lukiosta alkaen. Useiden vuosien ajan ay-liike tuntui kaukaiselta ja vieraalta asialta, vaikka olin kiinnostunut työelämäkysymyksistä ja erityisesti niiden tasa-arvovinkkelistä.

Samaistumispinnan löytäminen oli vaikeaa. Jäsenliittojen tarjoamat alennukset vakuutusmaksuista ja bensa-alet jäivät kyllä mieleen. Samalla ne hämärsivät liiton ydintehtävää.

Siirtyessäni politiikan ihmeellisestä maailmasta toimihenkilökeskusjärjestön palvelukseen minulle avautui uusi maailma. Sain uudenlaista näkökulmaa ja sisältöä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä mahdollisuuden työskennellä asiaansa omistautuneiden henkilöiden kanssa.

AMMATTIYHDISTYSLIIKE ON VAIN SATUNNAISIA JUTTUJA LEHDISSÄ TAI SOSIAALISESSA MEDIASSA. SE EI OLE LÄSNÄ.

Jotain kuitenkin puuttui. Voi olla, että se oli aiempien työtehtävien rytmin ja reagointinopeuden kaipuuta. – Tai sitten en ollut sydämestäni täysillä mukana.

Mutta mikä on merkillepantavaa? Kun ei enää lue päivittäistä keskusjärjestön lehdistökatsausta, ammattiyhdistysliike on vain satunnaisia juttuja lehdissä tai sosiaalisessa mediassa. Se ei ole läsnä. Oman jäsenliiton jäsentiedotteetkin jäävät avaamatta meililaatikkoon.

YDINVIESTI HUKASSA

Mitä ay-liike sitten voisi tarjota nuorelle, jolla on paloa kehittää yhteiskuntaa? Listatessaan mielessään järjestelmän tavoitteita tulee väistämättä pohdittua, onko ay-liikkeen ensisijainen tavoite lopulta oman olemassaolonsa turvaaminen.

Tuloksellisuutta mitataan pitkälti järjestäytymisasteen, kolmikanta-aseman sekä keskusjärjestöjen ja liittojen jäsenmäärien pohjalta.

Kinkkisempää on arvioida ay-liikkeen ydinviestiä. Siitäkin huolimatta, että vajaan kahden vuoden ajan liikettä työntekijänä palvelin. Mitä liike kiteytetysti viestii ulospäin? Moninainen kohderyhmä ja pitkä asialista pirstaloivat viestintää.

Toki ydinviestejä on pohdittu ja strategiapapereita työstetty. Haaste on se, että puhutaan organisaatiokieltä, joka on hajuton, mauton ja etäällä. Toinen haaste on se, että asialistalla on eritasoisia asioita aivan laidasta laitaan.

MITÄ PITÄISI SITTEN TEHDÄ?

Ay-liikkeen tulisi kunnolla ravistella itseään. Pitäisi osasta luopua vanhasta tekemisestä ja luoda tilalle uutta ja tähän aikaan sopivaa. Tiedän, että tämä on helpommin sanottu kuin tehty, sillä monimutkainen järjestörakenne hidastaa muutosta.

Tilausta olisi myös koko järjestelmän maineprojektille. Olisi hyvä käydä läpi, miksi ay-liikkeen maine ei houkuttele yhteiskunnallisesti aktiivisia nuoria. Mainetta ei voi muuttaa ja hallita päätöksillä tai strategioilla. Sitä ei voi ostaa mainoskampanjalla. Mutta sitä voidaan synnyttää lisäämällä vuorovaikutusta. Tällä hetkellä ay-liike puhuu itsestään. Ihmiset eivät puhu ay-liikkeestä.

Mielenkiintoa ja keskustelua syntyy näkyviä tekoja tekemällä. Yksi hyvä esimerkki on STTK:n samapalkkapäivän tapahtuma. Yksi tapahtuma ei kykene murtamaan ay-liikettä, mutta on hyvä alku sarjalle tekoja, jotka puhuttavat ja saavat huomion. Toinen

hyvä esimerkki isosta teosta on palkansaajakeskusjärjestöjen yhteinen Kesäduunari-info.

Tarvitaan uskallusta katsella ympärille ja tarttua mahdollisuuksiin sen ohella, että järjestelmä kirjoittaa lausuntoja ja istuu ministeriössä vääntämässä vuodesta toiseen jotain yksittäistä pykälää työnantajajärjestön kanssa. On tärkeää ravistella itsensä irti hallinnollisesta kankeudesta. Etsiä uusia mahdollisuuksia järjestää päätöksentekoa ja toimia.

Järjestelmät ja niiden keskinäiset ja sisäiset valta-asetelmat eivät ole syy aktivoitua. Aktiivisuutta on epäkohdan oikaiseminen tai jonkin asian vimmattu puolustaminen.

TYÖELÄMÄKESKUSTELUN YTIMEEN

Tämän kirjoituksen ohjeistuksessa pyydettiin pohtimaan, ovatko yhteiskunnallisesti aktiiviset nuoret ulkoistaneet työelämän kehittämisen kolmikannan hoidettavaksi. Itse näen, että ay-liike on ulkoistamassa työelämän kehittämisen itseltään pois. Tämä tapahtuu, jos liike ei kykene uudistumaan.

Työelämäkeskustelu ei ole kenenkään yksinoikeus. Paremmasta työelämästä puhutaankin laajasti. Tämä on tärkeää, sillä työelämä elää koko ajan.

Mikäli ay-liike ei halua olla tämän keskustelun ulkolaidalla vaan ytimessä, tarvitaan uusi ote. Siihen ei riitä askeleen ottaminen eteenpäin, on tehtävä loikka.

Lupaus vaikuttaa ja valvoa etuja ei tarkoita, että edunvalvontaan tarvitsee liittää sanat ”jäykkä”, ”kinastelu” ja ”säätely”. Se voi olla ennakoiva, rohkea ja uudistava.

AY-LIIKE ON ULKOISTAMASSA TYÖELÄMÄN KEHITTÄMISEN ITSELTÄÄN POIS. TÄMÄ TAPAHTUU, JOS LIIKE EI KYKENE UUDISTUMAAN.

Tulevaisuutena yrittäjyys

ELINA UUTELA
VIESTINNÄN OPISKELIJA | VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA | HY

PEKKA SIPOLA

Me 1980-luvun lopussa ja 90-luvun alussa syntyneet olemme yhtenäisessä Euroopassa kasvanut sukupolvi, joka ei edeltäjiensä tavoin juuri perusta muurien rakentamisesta, vaan rajojen hälventämisestä. Yhteiskunnan silmissä olemme aika ongelmakeskeinen joukko, jolle ei ole tarjoiltu paljon etuja ja jolta ei ole odotettu liikoja. Internet on ollut osa arkeamme lapsesta lähtien emmekä juuri haikaile aikaa ennen elämää helpottavaa teknologiaa.

Jos haluamme pureutua tämän suomalaisen sukupolven sielunelämään, on tarkasteltava maailmaa kolmella tasolla – globaalilla, kansallisella ja yksilöllisellä. Jokaisella tasolla välittyy paitsi voimakas vastakkainasettelu aiempien sukupolvien kanssa, myös yrittäjyyden vahva potentiaali ja merkitys.

EROON LAMAANTUMISESTA

Monelle 70-luvulla lapsuutensa eläneelle ydinsodan uhka loi jatkuvan, ilmassa leijuvan pelon ilmapiirin. Nyt työuransa alkutaipaleella olevien lapsuutta leimasi lama, ja nuoruutta valtavan kokoluokan

haasteet, joihin tarttuminen on vaikeaa. Ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat ongelmat ovat kenties paras esimerkki: ongelma on niin valtava, että siihen tarttumisen sijaan vallitsee apatia ja jopa ongelman kieltäminen.

Meidän sukupolvemme maailmanlaajuisia tehtäviä ovat – ei enempää eikä vähempää – lopettaa ilmaston lämpeneminen, pitää huolta siitä, että yhä kasvavalle väestölle riittää ravintoa ja välttää kahden edellisen aiheuttamien kansainvaellusten leviämistä sodankaltaisiksi konflikteiksi. Nämä ovat meidän tehtäviämme siksi, että kukaan muu aiemmin ei ole ottanut niitä hoitaakseen. On haastavaa olla tuntematta pientä katkeruutta.

POLIITIKOLLE PARAS TAPA EDISTÄÄ YRITTÄJYYTTÄ ON PITÄÄ NÄPPINSÄ KAUKANA SIITÄ. POLITIIKAN SIVUTUOTE – JA TOISINAAN JOPA TAVOITE – ON USEIN LISÄÄNTYVÄ BYROKRATIA JA SÄÄNTELY.

Toinen keskeinen globaalin tason muutos, jonka vaikutukset näkyvät jo, on kehittyvien talouksien juoksu ohitsemme. IMF:n mukaan vuosina 2013–2014 on tapahtunut käänne, jonka jälkeen kehittyvät taloudet tuottavat suuremman osan maailman bruttokansantuotteesta kuin perinteiset teollisuusmaat. Koska näiden maiden väestön koulutus- ja osaamistaso nousee kaiken aikaa, on meidänkin siirryttävä yhtä osaamisintensiivisempään suuntaan, jos mielimme ylläpitää nykyistä elintasoamme.

Lisäksi meidän pitää juosta kovempaa ja olla yhä valmiimpia muutokseen.

Vaikka ylikansalliset yhtiöt ovat monissa tapauksissa enemmän osa ongelmaa kuin sen ratkaisua, yrittäjyys on nähtävissä myös mahdollisuutena globaalien haasteiden ratkomiseen. Kun uusia teknologioita, konsepteja ja palveluita viedään käytäntöön, yksityisen sektorin toimesta ne siirtyvät osaksi ihmisten arkea paljon nopeammin kuin järjestöjen tai valtiollisten toimijoiden kautta.

Yrittäjyys luo työtä ja hyvinvointia monella tavalla. Kuluttajien näkökulmasta ihmiset voivat valita vain vaihtoehdoista, jotka ovat tarjolla – globaalisti eettisten ja ympäristöystävällisten vaihtoehtojen pöydälle tuomista yrittäjien toimesta myös kaivataan. Paikallisen yrittäjyyden tukeminen niin kehittyvissä kuin kehittyneissä maissa tuottaa uusien elinkeinojen lisäksi myös tunteen siitä, että omalla toiminnallaan voi vaikuttaa omassa lähiympäristössään.

Yksi keskeinen turvattomuutta lisäävä tekijä ovat työttömät nuoret miehet. Siksi oman elinkeinon luominen ja muiden työllistäminen sen kautta lisää vakautta yhteiskunnissa.

VOITETTAVANA KANSALLISET HAASTEET

Huolimatta 2000-luvun teknologiahuumasta yksityisen sektorin työpaikkojen määrä ei ole vieläkään palautunut 1990-luvun lamaa edeltävälle tasolle. Ei, vaikka väestö on kasvanut sen jälkeen yli 400 000 hengellä. Perinteinen teollisuus hiipuu, ja varmoja töitä ei enää ole. Maisterin koulutuksen hankkineen on kenties vaikea hyväksyä, että yhä useammassa tapauksessa hänen on luotava elinkeinonsa ja työpaikkansa itse. Varsinkin, kun opiskeluaikana työelämäyhteydet rajoittuvat usein omaan etujärjestöön ja sen tarjoamiin tilastoihin.

On yksinomaan iloinen asia, että hyvinvointivaltiossamme ihmiset elävät yhä pidempään ja terveempinä. Tämä on paitsi

terveydenhuoltojärjestelmän, myös sen ansiota, että työelämä ei kuluta ihmisiä loppuun. Säännölliset lomat, varhainen eläkeikä ja työterveyshuolto takaavat, että hyvin eduin varustetut suurten ikäluokkien edustajat siirtyvät eläkkeelle terveinä, hyväkuntoisina ja vielä noin kaksikymmentä ikävuotta edessään.

Ongelma vain on, että vanhemmat ikäluokat eivät ole itse maksaneet eläkkeitään kokonaisuudessaan ja pienempien nuorten sukupolvien on tuettava yhä suurempaa iäkkäiden joukkoa. Kun sataa työssäkäyvää kohden oli 1980-luvulla noin 110 ei-työssäkäyvää, 2030-luvulla heitä tulee olemaan lähes 160.

Saavutetuista eduista tinkiminen ei ole konsensus-Suomessa helppoa. Nuoret, joilla on varaa, ovatkin aloittaneet yksityisen eläkesäästämisen hyvissä ajoin. Harva olettaa pääsevänsä eläkkeelle ennen 70. ikävuotta, mikä johtuu myös suhteesta työelämään. Siltä odotetaan paljon muutakin kuin varaa maksaa vapaa-ajan harrastukset.

Yrittäjyyden merkitys kansantaloudelle on ilmeinen. Laman jälkeisinä vuosina 1994–2000 Suomeen syntyi 250 000 uutta työpaikkaa, joista 80 prosenttia syntyi pieniin ja keskisuuriin (eli alle 250 henkeä työllistäviin) yrityksiin. Oma lukunsa ovat kasvuyritykset: ne luovat yli puolet kaikista uusista työpaikoista. Ilmiö on havaittavissa laajemminkin, sillä Iso-Britanniassa nopean kasvun yritykset (6 prosenttia kaikista yrityksistä) loivat yli puolet uusista työpaikoista vuosina 2006–2008. Myös Yhdysvalloissa ilmiö on ollut nähtävissä pitkään, sillä viisi prosenttia kaikista yrityksistä luo kaksi kolmasosaa uusista työpaikoista. Nopeimmin kasvava prosentti yrityksistä luo peräti 40 prosenttia uusista työpaikoista.

Kuulun itse vahvasti siihen kastiin, joka uskoo yrittäjien – ei suinkaan poliitikkojen – luovan yrityksiä. Vaikka on vaikea nähdä, miten riskipääomaa tarvitsevia yrityksiä syntyisi Suomessa tällä hetkellä ilman julkista tukea, poliitikolle paras tapa edistää yrittäjyyttä on pitää näppinsä kaukana siitä. Tämä johtuu yksinkertaisesti

siitä, että politiikan sivutuote – ja toisinaan jopa tavoite – on usein lisääntyvä byrokratia ja sääntely.

NUORTEN TOIVEET TYÖELÄMÄLLE

Moni mieltää 1990-luvun laman uhreiksi velkavankeuteen ja epätoivoon joutuneet, jotka menettivät kaiken – ja joissain tapauksissa myös päättivät elämänsä. Sitten on toinen, vaietumpi joukko: vuonna 1987 syntyneistä joka viides on saanut psykiatrista erikoissairaanhoitoa tai lääkitystä mielenterveysongelmiin.

Kun lapsesta lähtien on saanut signaalin siitä, että yhteiskunnassa saavutettujen etujen turvaaminen on tärkeämpää kuin oman sukupolven mielenterveys, on vaikea motivoida itsensä aktiiviseksi kansalaiseksi.

Ongelmakeskeinen puhuminen 1980- ja 90-lukujen taitteen sukupolvesta ei kuitenkaan ole koko totuus. Itse asiassa kyseessä on työstä innostunut joukko, joka odottaa työelämältä muutakin kuin palkkaa. Nuoret haluavat tehdä merkityksellistä työtä hyvien tyyppien kanssa. Työn pitää olla haastavaa, hauskaa ja sen pitää aikaansaada positiivista muutosta. Tämä tarjoaa myös ammattiyhdistysliikkeelle haasteita: sen nuoret jäsenet kaipaavat todella erilaisia etuja kuin vanhemman sukupolven edustajat.

Asenteet yrittäjyyttä kohtaan ja mielikuvat yrittäjyydestä ovat jatkuvassa muutoksessa. Ajatus yksinyrittäjästä, joka puurtaa 10 – 12 tunnin työpäiviä ympäri vuoden, alkaa rapautua ja sen rinnalle on noussut ajatus tiimiyrittämisestä. Jaettu riski, monipuolisempi osaaminen ja luotettavien ihmisten kanssa työskentely tarjoaa juuri sitä turvaa, jota moni nuori kaipaa. Etenkin, kun mielikuvat työelämästä saattavat olla pirstaleisia ja epävarmoja. Yrittäjyys ei ole enää se riskialtis vaihtoehto.

Yrittäjyys tarjoaa oivat mahdollisuudet paitsi itsensä toteuttamiseen, myös merkitykselliseen tekemiseen. Maailman muuttaminen

tapahtuu nopeammin yrittäjyyden kuin politiikan keinoin. Osuuskunta yritysmuotona nostaa päätään, ja yhä useammat perustavat toiminimen satunnaiskeikkojen tekemistä varten.

Suosiota keräävät myös laskutuspalvelut, jotka säästävät yrityksen pyörittämiseen liittyvältä paperityöltä. Nuoret ympäri Euroopan innostuvat yrittäjyydestä ja oman polkunsa rakentamisesta vanhoihin muotteihin sopeutumisen sijaan.

Kun nuorten asenteet yrittäjyyttä kohtaan muuttuvat yhä suopeammiksi ja työelämä yhä useammista palasista kootuksi, olisi korkea aika myös ay-liikkeen sisällä hakea uusia näkökulmia. Tulevaisuudessa nuoremman polven jäsen tuskin on enää ainoastaan työntekijä, vaan myös freelancer tai (osa-aika)yrittäjä. He kaipaavat täysin erilaisia palveluita etujärjestöiltään kuin aikaisempien sukupolvien edustajat. He tuskin karsastavat paikallista sopimista, koska saattavat edustaa sekä työnantajaa että työntekijää. He myös todennäköisesti kokevat vaikeaksi oikean ammattijärjestön valitsemisen, koska ovat kokeilleet todella monia aloja oman koulutusalansa ulkopuolelta.

Ensimmäinen askel olisi ottaa neuvottelupöytään mukaan ne tahot, jotka luovat uudet työpaikat – eli pienet ja keskisuuret yritykset.

NUORET YMPÄRI EUROOPAN INNOSTUVAT YRITTÄJYYDESTÄ JA OMAN POLKUNSA RAKENTAMISESTA VANHOIHIN MUOTTEIHIN SOPEUTUMISEN SIJAAN.

Työ on tekemisen arvoista ja sopiminen kantaa – aina

SUSANNA KALLAMA
ELINKEINOASIOIDEN PÄÄLLIKKÖ | SUOMEN YRITTÄJÄT

PEKKA SIPOLA

Molemmat vanhempani ovat tehneet työuransa mikroyrittäjinä. Olen itse käytännössä kasvanut yrityksen takahuoneessa. Näin vaateliikkeen, kemikalion ja kioskin arkea joka kantilta. Muistan edelleen kiireiset äitienpäivät kioskissa. Olimme töissä koko perhe, koko päivän. Perheyrityksessä karttuneen työkokemuksen myötä minun oli helppo hakeutua kesä- ja viikonlopputöihin supermarketin kassalle. Siitä se sitten lähti.

Työkokemuksen kartuttaminen ei ole nuorelle helppoa, nykymaailmassa todennäköisesti jopa vaikeampaa kuin ennen. Väitän kuitenkin, että ratkaisevin tekijä on edelleen asenne. Nuori, joka tarttuu aktiivisella otteella toimeen kuin toimeen, pääsee pitkälle.

Ei työkokemusta missään nimessä kartuta pelkkä palkkatyö. Harrastuksiin, koulutyöhön ja opiskeluun liittyviin projekteihin osallistuminen kertoo työnantajalle selvää kieltä innostuneesta tekijästä. Näissä paikoissa pääsee harjoittelemaan aitoa työntekoa. Palkka ei näy pankkitilillä, vaan osaamis- ja kokemustilillä.

Työuraansa miettiessään ei kannata ylenkatsoa mitään työtä. Vaikka varmuudella tietäisikin, ettei aio ikinä luoda uraansa esi-

merkiksi puhelinmyyjänä, suosittelen kokeilemaan sitäkin. Se on nimittäin ehkä ammateista vaikein. Monipuolinen kokemus on myös erinomainen rakennusaine yhteistyöhön, jota nykypäivänä vaaditaan kaikissa ammateissa.

HARJOITTELU ON MOLEMPIEN JUTTU

Opiskelu sisältää jo kiitettävän määrän harjoittelua, vaikka enemmänkin työpaikalla tapahtuvaa oppimista voisi tutkintoihin sisällyttää. Opintoihin liittyvä työharjoittelu on tärkeä väylä työllistymiseen vaadittavan kokemuksen karttumisessa. Kokemukseni mukaan onnistuneessa työharjoittelussa keskeisintä on, että molemmat osapuolet sitoutuvat rooliinsa.

ASENTEEN JA AMMATTITAIDON LISÄKSI NOSTAISIN NUOREN TYÖLLISTYMISEEN VAIKUTTAVISTA TEKIJÖISTÄ TÄRKEIMMÄKSI YLEISSIVISTYKSEN JA KIINNOSTUKSEN YMPÄRÖIVÄSTÄ YHTEISKUNNASTA.

Opiskelijan ei pidä olettaa, että työharjoittelu sisältää vain täydellisesti koulutusta vastaavia tehtäviä. Työharjoittelussa harjoitellaan sekä työelämää että työn tekemistä. Nuoren pitää ymmärtää, että työpaikoilla tehdään työtehtävien lisäksi myös tukitoimia ja arkisia askareita. Jos työharjoittelun alkumetreillä ilmoittaa, mitkä työtehtävät eivät kuulu hänelle, voi olla varma, että työharjoittelun lopputulos ei ole hyvä.

Toisaalta työnantajan pitää käsittää, että harjoittelija kaipaa ohjausta. Ei ole tarkoitus, että nuori pyörii muiden jaloissa tai että

hänellä teetetään vain kaappien siivousta. Jokainen harjoittelija ansaitsee ohjaajan, jolle on myös varattu aikaa ohjaustehtävän toteuttamiseen.

Hyvä työharjoittelija ymmärtää, että hän on oppimassa työelämää, tarttuu kaikkiin tehtäviin ja parhaimmillaan ehdottaa niitä itsekin. Hän ymmärtää myös, että ohjaaja ei ole opettaja, jonka päätehtävä on opettaa nuorta vaan tukihenkilö, jolta saa neuvoja ja jolta voi kysyä, kun oma ongelmanratkaisukyky ei riitä.

Työharjoittelu on nuorelle tilaisuus vakuuttaa työnantaja asenteesta ja osaamisesta. Työnantajalle harjoittelu on tilaisuus löytää työyhteisöön sopiva nuori ja markkinoida yritystä tulevaisuuden työpaikkana. Paras työharjoittelu johtaa työllistymiseen.

YLEISSIVISTYS PALKITAAN

Asenteen ja ammattitaidon lisäksi nostaisin nuoren työllistymiseen vaikuttavista tekijöistä tärkeimmäksi yleissivistyksen ja kiinnostuksen ympäröivästä yhteiskunnasta. Työelämässä joutuu ja pääsee varmuudella kosketuksiin hyvin erilaisten ihmisten kanssa. Erilaisuutta löytyy niin työtovereiden, asiakkaiden kuin yhteistyökumppaneidenkin piiristä.

Mitä paremmin nuori on perillä yhteiskunnan uutisista, sitä helpompaa hänen on ymmärtää erilaisia näkökantoja ja ratkaisuja sekä ottaa toiset huomioon.

On ymmärrettävää, että rekrytoinneissa painotetaan usein kokemusta. Mutta yritystoiminnan kehittymisen kannalta vähintään yhtä tärkeitä ovat ennakkoluulottomasti uudistavat ajatukset. Koulun penkiltä ensimmäiselle työpaikalleen tulevan nuoren ammattiosaaminen on yleensä tuoreempaa kuin kokeneiden työntekijöiden. Ennakkoluuloton ja uskaltava ote puhaltaa virkeyttä ja uuttaa intoa koko työyhteisöön.

Itse olen työnantajana miettinyt asiaa myös jatkuvuuden kan-

nalta. Tasapainoisessa työyhteisössä on mieluusti monenikäisiä tekijöitä. Mestari-kisälli-mallilla oppiminen on edelleen tehokasta. Hiljaisen tiedon siirtymisen kannalta se on monessa yrityksessä välttämätöntä.

PAINO SANALLE SOPIMUS

Tärkein viestini niin työnantajille kuin nuorille työntekijöillekin liittyy kuitenkin työsuhteen perustaan. Työsuhde perustuu työsopimukseen. Toivoisin, että sekä työnantajat että työntekijät antaisivat entistä enemmän painoa sanalle sopimus.

Nykypäivän yritystoiminta, asiakassuhteet, suhdanteet – koko toimintaympäristö – on nopeasti muuttuvaa, usein yllättävääkin. Nuoret työntekijät haluavat työpaikan, joka pystyy joustavasti huomioimaan heidän elämäntilanteensa muutokset, perhe-elämän käänteet ja monimuotoiset harrastukset. Tämä vaatii työelämältä ketteryyttä.

Kaikkien osapuolten kannalta parhaaseen lopputulokseen päästään vahvistamalla työntekijöiden ja työnantajien keskinäisten sopimusten painoarvoa. On edelleen tarpeen, että laajemmissa neuvottelupöydissä sovitaan raamit pelisäännöille, mutta meidän pitää luottaa huomattavasti entistä enemmän työntekijöiden ja työnantajien tahtoon ja kykyyn luoda juuri heidän suhteeseensa sopiva työsopimus. Hyvä työelämä rakentuu luottamuksesta, joka voidaan saavuttaa vain yhdessä sopien.

TOIVOISIN, ETTÄ SEKÄ TYÖNANTAJAT ETTÄ TYÖNTEKIJÄT ANTAISIVAT ENTISTÄ ENEMMÄN PAINOA SANALLE SOPIMUS.

Saavutetun vai yhteisen edun puolesta?

MIKKO VALTONEN
PUHEENJOHTAJA | STTK-OPISKELIJAT

Nykyään puhutaan paljon siitä, että oman edun ajaminen on valtavasti lisääntynyt. Se tarkoittaa sitä, että jokainen pitää kiinni omasta saavutetusta edusta ja mikään ei saa muuttua ja muiden mielipiteillä ei niin ole väliä. Ilmiö koskee yhtä hyvin ihmisiä kuin yhteisöjä ja yrityksiäkin.

Tavallaan reaktio on hyvin luonteva ja sitä kautta ymmärrettävä: miksi luopua jostain hyvästä, kun vaihtoehto voi olla huonompi? Kannattaa kuitenkin pohtia, onko vaihtoehto automaattisesti huonompi. Eikö välillä kannata ottaa riskejä sen eteen, että asiat kehittyvät? Suurin ongelma tässä valloillaan olevassa ilmiössä on yhteisen edun hukkuminen omien etujen alle. Missä on tahto puolustaa toisia ihmisiä, tavoitella yhteistä hyvää ja olla ylipäätään solidaarisia?

Kun katsotaan isoa kuvaa, maailmassa on valtavasti ongelmia, jotka eivät totisesti ratkea omaan napaan tuijottelulla. Päinvastoin silloin sulkee tahallaan mielestään yhteiset asiat, joihin voisi halutessaan vaikuttaa. Maailmassa on paljon vääryyttä ja epätasa-arvoa, mutta läheskään kaikki ei näy eikä heijastu meille Suomeen. Ei oma lintukotomme Suomikaan täydellinen maa ole.

LIISA VALONEN

On siis kaivettava hieman pintaa syvemmältä ja avattava silmiä laajemmalle nähdäkseen koko kuvan. Globaalissa maailmassa pelkästään oman edun tavoittelu ei pitkälle kanna.

Ammattiyhdistysliike on hyvä esimerkki yhteisen edun puolesta toimimisesta, vaikka työ voikin välillä näyttää saavutetun edun puolustamiselta. Asiaa pitää tarkastella hieman laajemmin ja kurkata myös historiaan.

Monet meidän nykyisin itsestään selvänä pitämämme asiat ovat ammattiyhdistysliikkeen aikaansaannoksia tai ainakin edesauttamia. Yhteisen edun ajaminen ja yhteistyön tekeminen ovat johtaneet moneen hyvään kehitykseen Suomessa. Muun muassa eläkejärjestelmä, joka takaa jokaiselle ihmiselle toimeentulon työuran jälkeen, on ammattiyhdistysliikkeen aikaansaannos. Erittäin tärkeä yhteiskunnallinen tavoite on myös tahto saada tasa-arvoinen asema eri palkansaajaryhmien ja sukupuolten välille. Voi myös olla, että meillä ei olisi viisipäiväistä työviikkoa ja oikeutta riittävään vapaa-aikaan ilman ammattiyhdistysliikkeen tekemää työtä.

Välillä uudistusten tekeminen ammattiyhdistysliikkeessä on hankalaa ja voi tuntua kipeältäkin, mutta pohjimmiltaan kyse on yksinkertaisesti halusta kehittää yhteiskuntaa ja estää ihmisten kannalta huono kehitys.

HYVÄ SUOMI EI OLE PAREMPI MAAILMA

Globaalissa viitekehyksessä meillä on valtavasti Suomea enemmän ongelmia. Työntekijöiden oikeuksia poljetaan tai pahimmassa tapauksessa ei edes ole, mitä polkea. Naisilla ei ole tasa-arvoista asemaa yhteiskunnassa saati työmarkkinoilla ja heitä kohdellaan monessa maassa kaltoin. Kansainvälinen palkansaajakeskusjärjestöjen kattojärjestö ITUC on tehnyt mielenkiintoista tutkimusta, jonka tulokset ovat hälyttäviä. ITUC:n 161 jäsenmaasta vain 18 maata sai hyvän arvosanan työntekijöiden oikeuksien olemassaolosta ja niiden noudattamisesta. Lista maista, joissa työntekijöiden oikeudet on unohdettu ja työnantaja sanelee yksipuolisesti tahdin, on aivan liian pitkä.

JOKAINEN VOI VALITA, AJAAKO VAIN OMAA ETUAAN VAI MYÖS YHTEISTÄ ETUA. USEINKAAN NÄMÄ EIVÄT EDES OLE RISTIRIIDASSA VAAN KULKEVAT SAMAAN SUUNTAAN.

Jokaisella ihmisellä ja kaikilla työntekijöillä on oltava riittävät oikeudet puolustaa itseään. Meillä kaikilla tulisi olla halu muuttaa tätä heikkoa tilannetta ja parantaa sillä tavoin koko maailmaa. Sitä työtä kansainvälinen ammattiyhdistysliike tekee. Ja se, jos mikä, on yhteisen edun puolesta tehtyä työtä.

Valitettavasti Suomessakin näkyy heikkoon suuntaan viittaavaa kehitystä. Yhteisten asioiden hoitaminen ei kiinnosta nuorisoa laajalti ja aikaa yleishyödylliselle järjestötoiminnalle tuntuu olevan vaikea löytää. Myöskään ammattiyhdistysliikkeeseen ei kuuluta vaan haetaan mieluummin se oma turva vaikkapa yksityisestä työttömyyskassasta.

Kehitys on erittäin huolestuttava, koska sillä tulee väistämättä olemaan vaikutuksensa ammattiyhdistysliikkeen kykyyn puolustaa työntekijöiden oikeuksia ja ajaa yhteistä etua. Yksityinen työttömyyskassa ei tee yhteiskunnan kehittämiseksi yhtään mitään. Se ei tarjoa yksilölle ansioturvaa enempää. Tästä syystä on erittäin tärkeää ja yhteisvastuullista ottaa osaa yhteiskunnan kehittämiseen ammattiyhdistysliikkeen kautta vähintäänkin kuulumalla siihen. Samalla saa ansioturvan sekä paljon muuta turvaa ja neuvoa, joi-

ta yksityiset työttömyyskassat eivät tarjoa. – Kannattaa tässäkin asiassa raapaista hieman pintaa syvemmälle ja nähdä se iso kuva.

Järjestäytymiseen liittyvä ongelma on globaali. Koko maailman työntekijöistä vain noin seitsemän prosenttia on järjestäytynyt. Suomessa sama luku on noin 70 prosenttia, mutta suunta on laskeva. Maailmalla ongelma ei ole vain siinä, että ei haluta järjestäytyä. Joissain maissa ei työntekijöillä ole lainkaan oikeutta järjestäytyä. On myös paljon maita, missä osa työntekijäryhmistä on jätetty kokonaan järjestäytymisoikeuden ulkopuolelle. Yhdistymisvapautta ja samalla järjestäytymisvapautta rikotaan tälläkin hetkellä räikeästi monessa maassa. Joissain maissa on näennäinen oikeus ja toisissa ei edes sitä.

Kaikilla ei siis ole edes niitä perusoikeuksia, joihin me Suomessa pidämme itsestään selvyytenä. Kaikilla pitäisi ehdottomasti olla. Työtä riittää.

JOKAINEN VOI VALITA

Jokainen voi valita, ajaako vain omaa etuaan vai myös yhteistä etua. Useinkaan nämä eivät edes ole ristiriidassa vaan kulkevat samaan suuntaan. Jokaisen tulisi valita tie, joka kulkee yhteisen edun hyväksi. Hyvä tapa on esimerkiksi kuulua ammattiyhdistysliikkeeseen, joka hoitaa kotimaassa ja maailmalla meille kaikille tärkeitä työelämän asioita.

Erittäin kannatettavaa on myös lähteä aktiivisesti mukaan yleishyödylliseen järjestötoimintaan. Myös sitä kautta voi vaikuttaa ja aidosti auttaa. On hyvä muistaa, että oman edun puolesta taistelu ei auta heitä, joilla on aidosti hätä ja joilla ei ole niitä perusoikeuksia, jotka sinulle ja minulle ovat täysin itsestään selviä. Aina voi valita, mihin leiriin kuuluu. Itse päätän olla ja pysyä yhteisen edun puolella.

GLOBAALISSA VIITEKEHYKSESSÄ MEILLÄ ON VALTAVASTI SUOMEA ENEMMÄN ONGELMIA.

Jos ay-liike keksittäisiin nyt?

HENRI PURJE
YHTEISKUNTATIETEILIJÄ JA KIELENKÄÄNTÄJÄ

PEKKA SIPOLA

Jos joku nyt ehdottaisi yleissitovia työehtosopimuksia, järjestäytymisvapautta, kollektiivista neuvotteluoikeutta ja laillista työtaistelua uusina ideoina, pidettäisiin ajatusta todennäköisesti utopistisena ja naivina – etenkin talouspoliittisen eliitin keskuudessa. Sanottaisiin, että tällaiset ”sosialistiset järjestelyt” vääristäisivät työmarkkinoita, nostaisivat tuotantokustannuksia ja murentaisivat tehokkaan liikkeenjohdon toimintaedellytyksiä. Kukaan ei enää uskaltaisi palkata ketään. Hyvästi kilpailukyky ja työpaikat! Myös laillisuuden kanssa voisi tulla ongelmia. Työvoiman uusi järjestäytymismuoto rajoittaisi yksilönvapautta ja rikkoisi työnantajien oikeutta sopia työehdoista vapailla työmarkkinoilla suoraan jokaisen palkollisensa kanssa. Ajatus olisi itse asiassa niin vallankumouksellinen ja edustuksellisen parlamentaarisen järjestelmän näkökulmasta mahdoton, että sen edistäminen edellyttäisi myös vallankumouksellisia toimia. Palveluiden tuotannon autonomista järjestämistä, lakien rikkomista, lakkoja, suoraa toimintaa, toisinaan ihmisiin kohdistuvaa väkivaltaa – ainakin itsepuolustuksellista.

Toisin sanoen: aivan samantyyppistä luokkataistelua, jonka kautta nyt yleisesti tunnustetut työntekijöiden oikeudet ja hyvinvointivaltio aikoinaan kehittyivät. Toisaalta voi olla, että liike ei ottaisi nykyajassa lainkaan tulta. Palkansaajien enemmistö saattaisi

kokea koko ajatuksen kollektiivisesta toiminnasta tasapäistäväksi, rajoittavaksi ja tarpeettomaksi.

Vallalla olevan atomistisen ja individualistisen maailmankuvan sisäistäneet oman elämänsä startup-yrittäjät haluavat erottua, eivät sulautua osaksi joukkoa. He uskovat menestyksen riippuvan henkilökohtaisesta suorituksesta, tahdosta ja kyvyistä yhdessä määriteltyjen oikeuksien ja mahdollisuuksien sijaan.

Kun työvoimatoimiston kautta satunnaisia juontokeikkoja tekevä, köyhyysrajan alapuolella vuodesta toiseen kitkuttava Tapiokin näkee itsensä pikemmin tilapäisistä likviditeettihaasteista kärsivänä tulevana miljonäärinä kuin prekaariduunarina, luokkapohjaisen identiteetin ja toiminnan synnyttäminen olisi haastavaa.

Tilanteen ongelmallisuutta lisäisi se, että suuri osa työväenliikkeen potentiaalisista jäsenistä on sisäistänyt talouseliitin määrittelemän ajatuskehyksen. Se samaistaa suomalaisten työntekijöiden intressit ”kansallisen” pääoman intressien kanssa muuta maailmaa vastaan ja oikeuttaa työntekijöiden hyvinvoinnin heikentämisen kansallisen hyvinvoinnin turvaamisella.

TYÖVÄENLIIKE EI OLE TARJONNUT VAIHTOEHTOJA

Liioitteluako? Varmasti, mutta ei vailla totuuspohjaa. Kukaan tuskin voi kieltää, etteikö aikamme henkinen ilmapiiri ja taloudelliset valtasuhteet olisi epäsuotuisia työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta.

Syitä on monia, mutta osan vastuusta kantaa ammattiyhdistysliike itse. Sosiaalidemokraattisen kompromissin ja tuotannontekijöiden liikkumavapauksien purkamisen jälkeen se on viimeiset parikymmentä vuotta pyrkinyt lähinnä hidastamaan siirtymää vastapuolen määrittämään suuntaan. Kehys on otettu annettuna. Reaktiivisuus on korvannut vision ja aloitteellisuuden. Edes turbokapitalistisen

talousjärjestelmän kriisi ei ole pontevoittanut työväenliikettä, koska sillä ei ole ollut tarjota vaihtoehtoja.

Markkinalogiikan ulottaminen yhä uusille aloille, talouden finansoituminen, vallan keskittyminen suuryrityksille, lisääntyä eriarvoisuus, työttömyyden ja turvattomuuden lisääntyminen sekä yhteisesti sovittujen sääntöjen purku on tulkittu luonnonlain kaltaiseksi toimintaympäristön muutokseksi, johon on ollut pakko ”sopeutua”.

Kilpaileva narratiivi olisi voinut korostaa esimerkiksi julkisten palveluiden, aktiivisen tuloerojen tasaamisen ja kokonaiskysynnän varmistamisen merkitystä hyvinvoinnin ja työpaikkojen luonnissa. Siitä olisi seurannut vaatimus ohjata suurempi osa yritysten tuloksesta palkkoihin ja talouden elvyttäminen edullisella lainalla rahoitettujen julkisten investointien avulla. EU-tasolla olisi myös vaadittu keskuspankin mandaatin uudistamista työllisyyttä tukevaksi.

Ehkä eri blokkien intressieroja heijastava myönteinen kehys olisi kirkastanut kollektiivisen toiminnan merkitystä myös siinä joukossa, joka nyt jättäytyy liittojen ulkopuolelle.

KANSAINVÄLISYYDESSÄ ON TULEVAISUUS

Samaan aikaan kun pääomasta on tullut globaalia, työväenliike on muuttunut paikoin entistä nationalistisemmaksi.

Tämä on nähty myös Suomessa, jossa työmarkkinaosapuolten näkemykset monista poikkikansallisista prosesseista eroavat toisistaan lähinnä semanttisesti. Ajankohtainen esimerkki on EU:n ja Yhdysvaltain välillä neuvoteltava vapaakauppa- ja investointisopimus, jota suomalaiset palkansaajajärjestöt ovat käsitelleet pikemmin epämääräisen ”kansallisen edun” kuin työvoiman ja pääoman suhteen valossa. Siirtolaisuuskeskustelu on toinen hyvä esimerkki. Kuitenkin ay-toiminnalla on tulevaisuutta vain, mikäli

se on aidosti kansainvälistä. Poikkikansalliset tuotantosuhteet edellyttävät poikkikansallista työväenliikettä, joka pystyy edistämään työntekijöiden oikeuksia ja asemaa suhteessa työnantajiin globaalisti. Liikkeen on huomioitava myös kasvava epämuodollisten tai prekaarien työsuhteiden kirjo.

KUN TYÖVOIMATOIMISTON KAUTTA SATUNNAISIA JUONTOKEIKKOJA TEKEVÄ, KÖYHYYSRAJAN ALAPUOLELLA VUODESTA TOISEEN KITKUTTAVA TAPIOKIN NÄKEE ITSENSÄ PIKEMMIN TILAPÄISISTÄ LIKVIDITEETTIHAASTEISTA KÄRSIVÄNÄ TULEVANA MILJONÄÄRINÄ KUIN PREKAARIDUUNARINA, LUOKKAPOHJAISEN IDENTITEETIN JA TOIMINNAN SYNNYTTÄMINEN OLISI HAASTAVAA.

Toki tämän periaatteen toteuttaminen käytännön tasolla tuottaa monia haasteita, joista vähäisimpiä eivät ole paikallisten olosuhteiden ja valtarakenteiden erilaisuus sekä työvoiman heterogeenisyys.

Suomi edustaa eräänlaista ääripäätä: ay-liikkeen vakavista kannatus- ja identiteettiongelmista huolimatta valtaosa työntekijöistä on täällä yhä järjestäytyneitä ja yleissitovien työehtosopimusten piirissä. Kolmikantakin toimii jotenkin, ja liittojen työntekijät elävät turvatun keskiluokkaisesti. Toisesta laidasta löytyy Bangladeshin

ja Kiinan kaltaisia maita, joissa vapaasta järjestäytymisestä ei voi edes puhua, räikeät työoikeusloukkaukset ovat arkipäivää ja ammattiyhdistystoiminta vaarallista.

Näiden erojen ei pitäisi kuitenkaan hämärtää sitä, että eri maiden työntekijät ovat osallisia samassa poikkikansallisessa tuotantojärjestelmässä – usein myös osa samaa arvoketjua – ja samalla puolen tuloslaskelmaa.

Yhteistyön peruselementtien löytämisen ei lopulta pitäisi olla niin vaikeaa. Kansainvälisen työjärjestön ILOn perussopimusten, yleismaailmallisen ihmisoikeuksien sekä sitovien yritysvastuunormien vahvistaminen tarjoaa hyvän lähtökohdan.

Tavallisten työntekijöiden kiinnittyminen poikkikansalliseen ja rakenteellisia muutoksia edellyttävään työoikeuskamppailuun voi lähteä pienistä ja symbolisista teoista. Yksi tuore esimerkki tällaisesta on Tehyn ja JHL:n turkulaisten sairaalatyöntekijöiden toukokuussa 2014 järjestämä protesti, jolla vaadittiin sairaanhoitopiiriä puuttumaan käyttämiensä suojakäsineiden epäeettisiin tuotanto-oloihin Thaimaassa.

Vaikka tämän kaltaisilla yksittäisillä mielenilmauksilla ei ole suurta merkitystä kokonaisuuden kannalta, ovat ne ehdottoman tervetulleita. Jokainen protesti vahvistaa käsitystä työntekijöiden globaalista kohtalonyhteydestä.

ERIARVOISUUS JA TURVATTOMUUS OVAT AIKAMME HUOLIA

Jos ay-liike keksittäisiin nyt, olisi sen perusteltava olemassaolonsa. Tämä edellyttäisi vastausta samoihin kysymyksiin, joiden edessä olemassaolevat ammattijärjestöt painivat – jotkut tietoisemmin kuin toiset.

Kuinka asemoitua suhteessa työnantajiin, jotka yhä useammin edustavat kasvotonta ja liikkuvaa kansainvälistä pääomaa? Kuinka

vaikuttaa poikkikansallisen yhteisvastuun puolesta, mutta paikallisen toimintaympäristön puitteissa? Kuinka perustella olemassaolonsa ihmisille, jotka eivät koe kuuluvansa mihinkään luokkaan ja näe järjestäytymiselle syitä?

Jokaisella lienee näihin jokin näkemys. Itse en usko, että ammattijärjestöt – tai työväenliike laajemmin – pystyy tulevaisuudessa olemaan relevantti, laajasti osallistava ja vaikutusvaltainen yhteiskunnallinen voima, ellei se kykene kyseenalaistamaan vallitsevaa markkinafundamentalistista maailmankuvaa ja tarjoamaan sille uskottavaa vaihtoehtoa. Sellaiselle olisi tilausta. Aikamme suuria huolia ovat lisääntyvä eriarvoisuus ja turvattomuus. Työntekijöiden aseman parantaminen lievittäisi molempia. Niin kauan kun palkansaajat uusintavat vastapuolen logiikkaa ja keskittyvät vahinkojen minimoimiseen annettujen raamien puitteissa, ihmisten on vaikea nähdä järjestäytymisen merkitys. Torjuntavoitot eivät kanna loputtomiin. Eivät myöskään kivat jäsenedut.

Suomen nykykontekstissa tilanne on erityisen haastava keskusjärjestöille. Niiden pitäisi yhtäältä pystyä artikuloimaan suppeista ryhmäintresseistä koostuvan heterogeenisen jäsenjoukkonsa kollektiivinen kanta, toisaalta edistää välttämätöntä ekologista rakennemuutosta, joka väistämättä tarkoittaa joidenkin ryhmien aseman heikentymistä ainakin lyhyellä aikavälillä.

Samalla tulisi ylläpitää käsitystä yhtenäisestä työväestä, joka edustaa koherenttia vastavoimaa poikkikansalliselle pääomalle ja sitä edustavalle työnantajaleirille. Oman position määrittäminen suhteessa omistajavetoisiin keskisuuriin ja etenkin pieniin yrityksiin on osittain erillinen sarka.

Kansallinen etu -ajattelun, markkinafundamentalistisen maailmantulkinnan, työehtojen heikentämisen ja kurjistavan talouspolitiikan aika on ohi. Tervetuloa rohkea, ekologiseen rakenneuudistukseen ja globaaliin solidaarisuuteen sitoutunut uusi työväenliike.

KIRJOITTAJAT

Aaltonen, Juri
STTK-laisen Erityisalojen
Toimihenkilöliitto ERTOn puheenjohtaja.

Helle, Minna
STTK:n edunvalvontajohtaja.

Hyvönen, Ulla
STTK:n opiskelija- ja
nuorisopoliittinen asiantuntija.

Kallama, Susanna
Suomen Yrittäjien elinkeinoasioiden päällikkö.
Sitä edeltävät 10 vuotta hän on toiminut
yrittäjänä ja on edelleen osakkaana yrityksessä,
joka työllistää noin 15 henkeä.

Kiilakoski, Tomi
Filosofian tohtori ja nuorisotutkija.

Kivioja, Juska
STTK:n järjestöpäällikkö.

Kokko, Mari
Viestinnän tekijä Viestintätoimisto
Ellun Kanoissa ja hänellä on tausta myös
ammattijärjestö- ja opiskelijapolitiikan
tehtävistä.

Lohi, Santeri
Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto
– Nuva ry:n puheenjohtaja.

Näkkäläjärvi, Mikkel
Suomen Opiskelijakuntien liiton SAMOK:n
varapuheenjohtaja.

Purje, Henri
Yhteiskuntatieteilijä ja kielenkääntäjä, joka on
työskennellyt mm. toimittajana ja tutkijana.

Uutela, Elina
Viestinnän opiskelija Helsingin yliopiston
valtiotieteellisessä tiedekunnassa.
Hän on ollut yksinyrittäjä 17-vuotiaasta asti
ja toimii opiskelijayrittäjyysyhteisöissä.

Valtonen, Mikko
STTK-Opiskelijoiden puheenjohtaja.

Virkkunen, Verna
Lukiolainen ja Nuorten ääni
–toimituksen jäsen.

S T
T K